

Editoriaal

Proficiat, een écht jubileum

Cahiers Politiestudies
Jaargang 2019-1, nr. 50
p. 9-36
© Gompel&Svacina
ISBN 978-94-6371-110-4

Elke Devroe, Arjen Schmidt, Lodewijk Gunther Moor en Paul Ponsaers
Het redactiecomité van Cahiers Politiestudies

Voor¹

Hoe meet je de zwaarte van een klap die nooit kwam,
zoek je de fiets waar niets mee is, die er nog staat?
De brand in een leegstaand schoolgebouw,
nooit uitgebroken, laat geen sporen na.

Hier is de eindeloze lijst van dingen die niet zijn gebeurd,
hier is de nooit betaalde prijs voor toeval, dronkenschap,
loslippigheid. Hier is het dodelijke ongeluk, de schade
die je nooit veroorzaakt hebt.

Hier klinkt de niet geslaakte kreet van twee
uit bed gebelde ouders. De stad zwermt
van ongehoord geluid. Je luistert 's nachts
naar de zachte voetstap van de dochter die
onaangetast de trap op sluipt.

U hebt het vijftigste nummer van de *Cahiers Politiestudies* in handen. Een gelegenheid die het redactiecomité niet ongemerkt wilde laten voorbijgaan. Dit is dan ook zonder meer een feestnummer geworden, waarin we diverse auteurs uitnodigden om terug te kijken op de vorige nummers en te reflecteren over “de essentie van politiewerk”. Voor deze ene keer heeft het redactiecomité beslist de stukken niet aan *reviewing* te onderwerpen, maar de auteurs vrank en vrij te laten schrijven over verleden, heden en toekomst. Het is een eerbetoon geworden voor u, de trouwe lezer van dit tijdschrift, maar tevens voor al diegenen die hun medewerking hebben verleend aan de gestage voortgang ervan. Met dank en proficiat.

¹ Dit is een gedicht van Ester Naomi Perquin, uit haar bundel *Lange armen. Gedichten over de politie*, Amsterdam: Uitgeverij Van Oorschot, 2018, dat met haar toestemming is opgenomen. Zij schreef dit als Dichter des Vaderlands nadat zij op uitnodiging van de Nederlandse Politie een paar maanden met verschillende politiemensen meeliep. Hun verhalen, herinneringen en optreden vormden de basis voor de dichtbundel. In de bundel met tien gedichten trof ze de alledaagse werkelijkheid achter het credo ‘waakzaam en dienstbaar’. De redactie dankt Jan Nap, lector aan de Politieacademie, voor deze gouden tip.

De *Cahiers Politiestudies* ontstond in 2006. De reeks groeide in de schoot van het toenmalige Vlaamse Centrum voor Politiestudies (CPS), vandaag Centre for Policing & Security (CPS). Ondanks die historische link wilde het kwartaaltijdschrift uitdrukkelijk een onafhankelijk karakter bewaren, een kritische stem uit de wetenschap en de praktijk op het politiewezen en het belang hiervan in de huidige tijd. In het verlengde hiervan nam het tijdschrift van bij de aanvang zowel academische als praktijkbijdragen op. De eerste tien nummers verschenen bij Uitgeverij Politeia. Vanaf het nr. 10 ging de editorial board van het tijdschrift een alliantie aan met de Nederlandse Stichting Maatschappij & Veiligheid (SMV). Dat resulteerde erin dat uitdrukkelijk ruimte werd gecreëerd voor zowel Nederlandse als Vlaamse bijdragen, waardoor het volledige Nederlandstalige taalgebied kon worden bestreken. Sindsdien leren beide taalgebieden geregeld van elkaar. Vanaf datzelfde nr. 10 werden de Cahiers uitgegeven bij Uitgeverij Maklu. Recent stapte het redactiecomité over naar de nieuwe uitgeverij Gompel&Svacina. De Cahiers jagen verandering aan, op de werkvloer en in het beleid. Het tijdschrift is motor voor vernieuwing en innovatie.

Het redactiecomité van de *Cahiers Politiestudies* is samengesteld uit Elke Devroe (hoofd-redacteur) en Lodewijk Gunther Moor en Paul Ponsaers (algemene editoren). Als redacteurs treden Arjen Schmidt en Paul Ponsaers op. Het comité wordt bijgestaan door een adviesraad, die instaat voor de themazetting van de toekomstige nummers. Daartoe worden gasteditoren in België en Nederland aangezocht. In de adviesraad zetelen onder meer leden van het Centre for Policing & Security (CPS, België) en de Stichting Maatschappij en Veiligheid (SMV, Nederland), aangevuld met geïnteresseerde en betrokken personen. Daarnaast beschikt het redactiecomité over een uitgebreide groep van Nederlandse en Vlaamse correspondenten, die van groot belang zijn bij het reviewen van de ingezonden stukken. Het redactiecomité is immers steeds haar oorspronkelijke missie trouw gebleven, met name het verzorgen van een wetenschappelijk tijdschrift, met als logisch uitvloeisel het hanteren van het *double blind peer review*-principe. Het tijdschrift heeft hierdoor metertijd het GPRC-kwaliteitslabel (*G(uaranteed) P(eer) R(eviewed) C(ontent)*) verworven. Het tijdschrift richt zich dan ook op hoogstaande, kwalitatieve bijdragen over politionele vraagstukken en fenomenen die de politie interesseren. De kwartaalreeks is multidisciplinair opgezet, waarbij de criminologen een prominente plaats krijgen naast andere disciplines. Daarenboven organiseert het redactiecomité sinds september 2015 studienamiddagen, onder de titel *Cahiers op de Campus*, waarop het thema van elk nummer ten gronde wordt becommentarieerd, besproken en bediscussieerd. Hiertoe werd een alliantie aangegaan met Avans Hogeschool.

1. “De essentie van politiewerk”

Voor het redactiecomité heeft “de essentie van politiewerk” een veelvoudige betekenis, die in grote mate weerspiegeld wordt in de thema’s die gedurende afgelopen jaargangen aan bod kwamen in de *Cahiers Politiestudies*. Tal van spanningsvelden worden hierin weerspiegeld.

Er is ongetwijfeld een spanningsveld dat besloten ligt in de opdracht van de overheid om, middels de politie, bescherming te bieden aan de bevolking. Dat betekent *enerzijds* dat diezelfde bevolking, als adressant van deze opdracht, recht van spreken heeft en mee invulling kan geven aan deze opdracht. Een dergelijke invalshoek leunt nauw aan bij datgene dat we gemeenschapsgerichte politie (*Community Oriented Policing* of ook

wel “nabijheidspolitie”) zijn gaan noemen, waarin een lokale, tot zelfs buurtaanpak, centraal staat. Het is in deze context dat de politie op zoek ging naar lokale partnerships met tal van maatschappelijke actoren om haar dienstverlening aan de bevolking te kunnen waarmaken.

Dat betekent *anderzijds* ook dat de overheid niet enkel kan varen op al te populistische noodkreten. De overheid heeft ook de opdracht algemenere belangen te dienen door vormen van bedreigende, in Nederland genoemd “ondermijnende”, vormen van sociaal onaangepast gedrag tegen te gaan, zoals vormen van georganiseerde criminaliteit, corruptie, cybercrime, milieucriminaliteit, organisatiecriminaliteit en terrorisme. Dergelijke problemen overstijgen gaandeweg de bekommernissen van buurtbewoners en gemeentenaren, en zijn in toenemende mate nationale en internationale bedreigingen.

Terwijl de eerste aanpak staat voor een politie die zich goed informeert over de noden van de (lokale) bevolking, staat de tweede aanpak eerder voor een “staatspolitie”, een politie ten dienste van de regering, uitiem voor de garantie van de “raison d’état”. Het is duidelijk dat dit een spanningsveld is en de politie steeds (als een pendule) in beweging is, gaande van prioritaire aandacht voor het ene, dan weer voor het andere. Opvallend is dat niet zozeer het ene of het andere essentieel is voor het politiewerk, veeleer de pendelbeweging *zelf*. In deze zin is politiewerk nooit een rustig bezit van de bevolking of de staat, maar een instrument dat telkens opnieuw de invloed ondergaat van wijzigende machtsverhoudingen.

Een ander voortdurend spanningsveld voor de essentie van het politiewerk zijn de schaalverschillen in haar activiteiten. Kleinschalige inzet in buurten en wijken (“nabijheidspolitie”) tot en met internationale eenheden die ook verbindingen hebben met legeronderdelen uit verschillende landen. En op iedere schaal zijn “opsporingspolitie”, “controlepolitie” en “orde- en calamiteitenpolitie” nodig. De politie van “wijk tot wereld”. Tot de essentie van het politiewerk behoort het mee bewegen in dit dynamische krachtenveld.

Het zijn deze voortdurend wisselende machtsverhoudingen die vele andere spanningsvelden oproepen die even wezenlijk deel uitmaken van de “essentie van het politiewerk”. Zo is er dat van de publieke versus de private veiligheidsactoren. Naargelang de mate waarin de politie dienstverlening aan de bevolking hoog in het vaandel voert, zal privatisering van politiewerk minder aan de orde zijn. Naarmate politie echter eerder gereduceerd wordt tot een staatspolitie, ontstaat er ruimte om “oneigenlijk politiewerk” over te laten aan private actoren. In wezen gaat het kerntakendebat over dit spanningsveld, met als onvermijdelijk gevolg dat de vraag in een dergelijk scenario naar meer of minder “eigenrichting” of “monopolie van legaal geweld” met klem wordt gesteld.

Ook het spanningsveld tussen gerechtelijk en bestuurlijk politiewerk is tot zekere hoogte hierop terug te voeren. Terwijl gerechtelijke opdrachten van de politie aangestuurd worden door een nationale strafcodex en dito straffenarsenaal, blijft politie onlosmakelijk een onderdeel van een centraal staatsapparaat. Naarmate echter bestuurlijke opdrachten een lokale invulling krijgen, variërend naargelang de plaatselijke context, ontstaat er meer ruimte om tegemoet te komen aan de noden en behoeften van de lokale bevolking. Handhaving van openbare orde en het tegengaan van “public disorder” krijgen vanuit deze gezichtshoek een variabele inhoud. Maar niet enkel dat. Het geloof in alternatieve

vormen van afdoening, zoals herstelgericht werken, zal aan kracht winnen naarmate het geloof in de loutere (gesatureerde) strafrechtelijke afhandeling taant.

Opnieuw roept dit de vraag op naar wat dan wel begrepen dient te worden onder een “democratische politie”, een politie die garanties moet bieden voor de handhaving van individuele rechten en vrijheden voor iedereen. Politie moet immers niet enkel garant staan voor de rechten en vrijheden van de meerderheid, maar ook van minderheden. Hoe dat nog te realiseren in een bestel dat vooral lokale inkleuring krijgt?

Overigens worden deze spanningsvelden in grote mate doorkruist door tal van meer globale verschijnselen (cyber, nieuwe vormen van technologie, ...) die politie onvermijdelijk verplicht te denken in ruimere concentrische cirkels. De toekomst van de politie lijkt eerder te liggen in een soort van netwerkorganisatie, met tal van veiligheidsactoren, die veruit nationale en lokale grenzen overstijgt, alsook de verhouding publiek-privaat, op gevaar af dat politie zich van haar verantwoordelijkheid ontdoet ten aanzien van haar natuurlijke statelijke of lokale overheden, of op gevaar af dat de grenzen van politiewerk fluide worden, onduidelijk en rafelig. Wie zal een dergelijk netwerk nog om verantwoording kunnen vragen? En vooral: waar ligt de democratische legitimiteit nog van een dergelijk allesomvattend netwerk?

De mogelijkheid van de politie om (al dan niet fysieke) dwang en drang uit te oefenen – haar geweldsmonopolie – behoort zonder twijfel tot de essentie van het politiewerk. Dit stelt de politie in staat problemen op het gebied van de sociale orde (inclusief allerlei vormen van criminaliteit) en de maatschappelijke vrede (te trachten) op te lossen. Haar geweldsmonopolie brengt de politie voortdurend in het spanningsveld hoe haar legitimiteit te bewaren en te bewaken. Indien haar optreden te slap of te rigide wordt bevonden, tast dit de legitimiteit van de politie aan. En ook komt haar symbolische functie als bestrijder van maatschappelijk onrecht in gevaar. Politiewerk laat aan mensen zien dat zij in een rechtvaardige, of hoe dan ook naar een rechtvaardigheid strevende samenleving leven, waar het recht zijn loop heeft en het kwaad wordt gestraft. Binnen dit spanningsveld staat de politie voor de opgave om iedere keer weer een nieuwe balans te vinden. Definitieve oplossingen bestaan in dit verband niet. De zoektocht naar een “juiste” balans houdt nooit op.

Omdat de essentie van politiewerk zich steeds binnen bovengenoemde spanningsvelden zal ontwikkelen, is het redactiecomité van de *Cahiers Politiestudies* ervan overtuigd dat een antwoord op de vraag naar deze essentie altijd voorwerp is van tijdelijke antwoorden en afwegingen. Dat is de reden waarom een onafhankelijk politietijdschrift noodzakelijk is. Het redactiecomité wil in dit tijdschrift ruimte blijven bieden om dit debat actief te voeren.

2. Vijftig nummers in een notendop

In september 2006 verscheen het **nr. 0** van de *Cahiers Politiestudies*, onder de titel “Het Kerntakendebat Continued”, met als gasteditoren Paul Ponsaers, Els Enhus en Frank Hutsebaut. Het nummer kwam er naar aanleiding van een studiedag georganiseerd door het CPS over hetzelfde thema. De bundel bevatte enerzijds de teksten van de sprekers en anderzijds de syntheses van de debatten die tijdens deze studiedag werden gegeven. Dit werd verder aangevuld met diverse bijdragen die het debat willen verdiepen vanuit

andere standpunten of ervaringen. Het initiatief sloeg aan en het redactiecomité zette door.

Met de centrale vraag “Wie is de baas van de lokale politie?” in het **nr. 1** als basis, wordt in het eerste deel van dit Cahier voornamelijk aandacht besteed aan de gezagsoverheden en hun onderlinge verhouding tot de lokale politieorganisatie. Het tweede deel legt de focus op het politiefunctioneren, met het afwegen van gemeenschapsgerichte politiezorg tegenover politiebepaling als basis voor de discussie. Het nummer verscheen in december 2006, onder het gasteditoriaat van Sofie De Kimpe, Arne Dormaels, Eddy Hendrickx en Patrick Van Calster.

Reeds in februari 2007 wijdde de redactie van *Cahiers Politiestudies* aandacht aan het politieonderwijs, met het themanummer **nr. 2** onder de titel “Het opleidingsdebat heropenen”, met als gasteditoren Paul Ponsaers, Amy Verschraegen en Chris Eliaerts. We kwamen hierop terug in nr. 49 (zie verder).

Reassurance Policing

In mei 2007 verscheen **nr. 3** van de *Cahiers Politiestudies*, onder de titel “Reassurance Policing – Concepten en Receptie”, onder het gasteditorschap van Paul Ponsaers en Lodewijk Gunther Moor. Het redactiecomité vroeg aan de “founding father” van het concept, **Martin Innes**, directeur van het Universities’ Police Science Institute (Cardiff University), ter gelegenheid van dit jubileumnummer te reflecteren over de betekenis ervan vandaag. Dat doet hij in de bijdrage “Reinventing Reassurance”. Hij herinnert eraan in zijn bijdrage dat “Reassurance Policing” expliciet verband houdt met de percepties van de bevolking over criminaliteit, openbare orde en politie. Voor Innes gaat “Reassurance Policing” uiteindelijk om het vertrouwen en de legitimiteit van de politie in de ogen van de bevolking. In deze zin dient het concept beschouwd te worden als een verdere uitwerking van “Community Policing”. In plaats van aandacht te hebben voor de frequenties van bepaalde vormen van criminaliteit, beklemtoont hij het belang van *signal crimes*, specifieke gebeurtenissen die invloed hebben op persoonlijk, lokaal en openbaar vlak. Hoewel het lijkt dat op macroniveau een aantal tendensen zich hebben ontwikkeld waardoor “Reassurance Policing” aan belang heeft ingeboet, is dat slechts ogenschijnlijk. In tijden van besparingen en personeelsschaarste is en blijft het van groot belang te focussen op die thema’s die door de bevolking zelf als belangrijk worden gezien. In tijden van ongelof in de interventiemacht van de overheid en populisme is precies dát een manier om het vertrouwen van de bevolking te winnen.

De *Cahiers Politiestudies* hebben bij herhaling aandacht besteed aan opsporing en recherche. Het eerste nummer dat ter zake verscheen in september 2007 was **nr. 4**, onder de titel “Recherche – Verzelfstandigd of Geïntegreerd”, met als gasteditoren Elke Devroe, Johan Denolf en Eddy Hendrickx. In diverse bijdragen wordt hierop zoek gegaan naar een antwoord op de vraag of de recherche de afgelopen jaren verzelfstandigd was of geïntegreerd kon worden genoemd. We kwamen hierop terug in nr. 28 (zie verder).

Het **nr. 5** van de *Cahiers Politiestudies* behandelde “Politie en het gebruik van Geweld”. Het verscheen in december 2007 met Frank Hutsebaut als gasteditor. Dit Cahier betreft een bundeling van de teksten en een synthese van de debatten van de CPS-studiedag “Politie en het gebruik van geweld” en belicht vele dimensies: politieambtenaren die

zelf gerechtigd zijn om geweld te gebruiken, maar ook soms zelf het slachtoffer van geweldgebruik worden. Zowel de regelgeving, rechtspraak, opleidings- en trainingsmodaliteiten als voorbeelden uit Nederland komen hier aan bod. Op dit thema werd teruggekomen in nr. 23 (zie verder).

In “Intern Korpsbeheer”, nr. 6 van de Cahier-reeks, verschenen in februari 2008, kwam zowel het financieel management als de dienstorganisatie ter sprake, beide essentiële onderdelen van het beleidvoeringsproces binnen een politiekorps. Analyses van de begroting van politiezones, de regelgeving inzake dienstorganisatie, case-study’s uit binnen- en buitenland, enz. belichten in dit Cahier twee thema’s die van fundamenteel belang zijn voor het welslagen van een beleidsgerichte cultuur binnen de lokale politiediensten. Als gasteditoren traden Mark Crispel en Sofie De Kimpe op.

Het nr. 7, “Het analyseren van de geloofwaardigheid van verhoren”, verschenen in mei 2008, met als gasteditoren Lotte Smets en Aldert Vrij, is een voorzetting van de aandacht voor het rekerchewerk, dat startte bij nr. 4. In dit Cahier worden verschillende leugendeteciethoden gepositioneerd tegenover enerzijds het toenmalige rekerchewerk en, anderzijds, de diverse wetenschappelijke ontwikkelingen inzake het verhoor. Hiertoe werd de utiliteit en de effectiviteit van dergelijke technieken en tevens de kwaliteit van het politioneel dossier centraal gezet. We kwamen hierop terug in nr. 28 (zie verder).

“Veelplegers” was het thema van nr. 8, verschenen in september 2008 onder redactie van Fien Gilleir. Deze problematiek werd belicht aan de hand van de resultaten van een onderzoek waarbij o.a. gepeild werd naar de recidive van veelplegers na het volgen van een intensieve ambulante begeleiding. Politionele statistieken, bespreking van een atypisch daderprogramma en een bijdrage over de situatie in Nederland boden nog meer stof tot nadenken. Op dit thema werd tot op heden niet teruggekomen in de *Cahiers Politiestudies*.

Een ander ondergeschoven kind in het politiedebat, ook in de *Cahiers Politiestudies*, is het thema van “Politiecultuur”. Het nr. 9 werd hieraan gewijd, verschenen in december 2008, met als gasteditoren Alain Collier, Elke Devroe en Eddie Hendrickx. In dit Cahier werd onderzocht of ook de cultuur binnen politie een verandering onderging na de structurele politiehervorming in België. De geïntegreerde politie reikte de bakens aan voor een gemeenschapsgerichte politiezorg die dienstverlening aan de burger en transparantie en responsabilisering hoog in het vaandel droeg met de deontologische code als kwaliteitslabel. Hoe moet dat verder?

Bestuurlijke informatiestromen

In nr. 10 van de *Cahiers Politiestudies*, dat verscheen in februari 2009, kwam de problematiek van “Bestuurlijke Politionele Informatiestromen” aan bod. Het nummer kwam tot stand dankzij de gasteditoren Gerwinde Vynckier, Marleen Easton en Sofie De Kimpe. Het redactiecomité vroeg aan **Gerwinde Vynckier**, doctor in de criminologie en medewerker i-Force, over deze problematiek te willen nadenken naar aanleiding van dit feestnummer vanuit een specifieke invalshoek, met name vanuit de private forensische auditing, haar huidige werkomgeving, terugkoppelend naar het 0-nummer van de Cahiers. Zij doet dat onder de titel “Eb of vloed? – Over informatiestromen over de muur publiek-privaat”. De auteur start haar bijdrage met te herinneren aan

het toenmalig Cahier: “Door een goede samenwerking met burgers en (externe en interne) partners kan informatie verkregen worden die een waardevolle bijdrage kan leveren aan het politiewerk. Het is net door het combineren en koppelen van eigen (politiële) gegevens met gegevens van andere maatschappelijke actoren dat er tot voor de politie interessante informatie kan worden gekomen.” Zij argumenteert dat dit ook geldt voor fraude-onderzoeken, met name meer informatie-uitwisseling tussen publieke en private partners. Zij gaat vooral door op twee specifieke vormen: informatie die door een private actor aan het politie-apparaat wordt aangereikt in de vorm van een afgewerkt onderzoeksrapport; en het verzamelen en verwerken van informatie elk op zijn terrein.

Restorative Policing

Het *Cahier Politiestudies* nr. 11 verscheen in mei 2009. Het Engelstalige nummer droeg als titel “Restorative Policing” en werd samengesteld door gasteditoren Joanna Shapland, Tony Peters, Bas van Stokkom, Lodewijk Gunther Moor en Paul Ponsaers. Het redactiecomité vroeg aan **Bas van Stokkom**, senior onderzoeker, Vaksectie Strafrecht en Criminologie (Radboud Universiteit), een bijdrage over het onderwerp te schrijven voor dit feestnummer, met de titel “Herstelgericht politiewerk: knelpunten en uitdagingen”. Vergeleken met tien jaar geleden, toen het themanummer over “Restorative Policing” verscheen, is “mediation in strafzaken” inmiddels een vast onderdeel geworden in Nederland binnen het repertoire van afdoeningen. De auteur stelt echter vast dat de veranderingen binnen de politieorganisatie er vooralsnog niet toe hebben geleid dat herstelbemiddeling beter in het vizier is gekomen bij politiemedewerkers. Integendeel, de professionele competenties van politiemensen om op onafhankelijke wijze na te gaan of zaken ook buiten het reguliere strafrecht opgelost kunnen worden, lijken te zijn verzwakt. Met de komst van de Nationale Politie is dat voorbehoud bij bemiddeling eerder sterker geworden. Sommige onderzoekers wijzen erop dat er een “abstracte politie” is ontstaan: de politie is afstandelijker, onpersoonlijker en formeler geworden. De politie heeft aan autonomie en vooral flexibiliteit verloren. Er lijkt vooral te zijn ingeteerd op de professionaliteit van de wijkagenten. Zij zouden voortaan “echt” politiewerk en coördinerend werk vanaf de computer moeten verrichten, in plaats van hun tijd te verdoen met contacten te leggen in de wijk. Verbalisanten in de basisteams zijn doorgaans niet op de hoogte van herstel- en slachtoffergericht werken of hechten er weinig waarde aan. De ervaring leert dat zelfs in landen als België, die over een uitgebreid wettelijk kader en een relatief lange traditie van mediation beschikken, het moeilijk is om politiemedewerkers op het belang en de mogelijkheden van herstelbemiddeling te wijzen.

Cahier nr. 12 gaat opnieuw in op opsporing en recherche, onder de titel “De relatie in de keten tussen politie, parket, onderzoeksrechter en rechtbank”, verschenen in september 2009, met als gasteditoren Miet Vanderhallen, Geert Vervaeke en Emma Jaspaert. In dit Cahier werden de horizontale, verticale en diagonale bindingen en knelpunten tussen politie, parket, onderzoeksrechter en zetel geduid. In het hele proces van de strafrechtsketen zijn diverse actoren werkzaam in functie van het einddoel, namelijk het leveren van een legitieme, efficiënte en effectieve strafvervolging en -uitvoering. Hoe deze actoren in interactie treden, wat de wettelijke bepalingen ter zake zijn en of dit op de werkvloer al dan niet tot problemen leidt, maakte de kernprobleemstelling uit van dit Cahier. We kwamen hierop terug in nr. 28 (zie verder).

Wat doet de politie?

In nr. 13 van de *Cahiers Politiestudies*, verschenen in december 2009, vroegen de gasteditoren Isabel Verwee, Eddie Hendrickx en Frits Vlek zich af: “Wat doet de politie?” **Isabel Verwee**, vrijwillig wetenschappelijk medewerker verbonden aan de CriS Research Group, Vrije Universiteit Brussel, vroegen we op dit thema opnieuw te reflecteren in het kader van dit feestnummer. Ze gaf haar bijdrage de titel “Welke politie wil de burger?” mee. De vraag “Wat doet de politie?” roept onvermijdelijk talrijke andere vragen op, zoals “Wat moet de politie doen?”, en is in een democratisch bestel onlosmakelijk verbonden met de vraag “Wat verwacht de bevolking van de politie?”. De legitimiteit die de politie verwerft en bevestigt, is cruciaal in de zoektocht naar een antwoord op de vraag “Wat doet de politie?” en nog meer op de vraag “Hoe doet de politie het en kan het beter?”. Het takenpakket *as such* is even belangrijk als de manier waarop de dienstverlening en haar taken worden uitgeoefend. De huidige samenleving en naar verwachting ook de toekomstige samenleving vereisen meer dan ooit een wendbare en adaptieve politieorganisatie, die terdege rekening houdt met de veranderende wensen en verwachtingen van de burgers. Wensen en verwachtingen die lokaal, binnen bevolkingsgroepen en door de tijd behoorlijk kunnen verschillen en veranderen. Een politieorganisatie die op maat is toegesneden op de lokale behoeften en een politie die in samenspraak met de lokale bevolking doet wat nodig is op een manier die *evidence-based* is en waarbij de rol en inzet van de politie minder prominent zijn en de bijdrage van de burgers juist doorslaggevend is. Juist op die manier kan de politie met minimale inzet maximale effecten bereiken.

In februari 2010 verscheen “Politieleiderschap”, nr. 14 met Lieselot Bisschop, Kees Buijnink, Sofie De Kimpe en Mirko Noordegraaf als gasteditoren. Het nummer benadrukte dat politieleiders zowel managers van een onderneming als hoofd van een publieke organisatie zijn, die niet los kunnen worden gezien van de democratische context waarin de politie functioneert. Politieleiders staan tussen de organisatie en de omgeving in, op een kruispunt van belangen. Dit Cahier gaf aandacht aan politieleiderschap in het algemeen en de korpschef is het bijzonder. De resultaten van een wetenschappelijk onderzoek naar het profiel en de evaluatie van de korpschefs van de Belgische lokale politie kregen in dit Cahier een plaats. Tevens vonden bijdragen over rekrutering, selectie, ontwikkeling en evaluatie van politieleiders en hogere publieke leidinggevendenden een plaats en werd een toekomstvisie voor politieleiderschap geschetst.

Multiple Community Policing

“Policing Multiple Communities” was nr. 15 van de *Cahiers Politiestudies*, verschenen in mei 2010, met als gasteditoren Frank Bovenkerk, Marleen Easton, Lodewijk Gunther Moor en Paul Ponsaers. In haar bijdrage aan deze bundel gaat **Marleen Easton**, hoofd-docent vakgroep Publieke Governance, Management en Financiën, Faculteit Economie en Bedrijfskunde, UGent, in op “Digitalisering brengt politie dichterbij de essentie van een gemeenschapsgerichte politiezorg”. In grote lijnen bevatte het cahier twee bevindingen met betrekking tot *multiple communities*. Een eerste bevinding was dat het een illusie is dat dé gemeenschap bestaat. Een tweede bevinding was dat de politie alert moet blijven voor het ontstaan van nieuwe gemeenschappen die geografische buurten overschrijden en doorsnijden of gemeenschappen die in hun modus operandi evolueren in de aard en het gebruik van territoria. Hieruit bleek dat er nood is aan een positionele aanpak gericht op het doorbreken van traditionele “grenzen” in termen van

instituties, gemeenschappen of territoria. Zijn deze bevindingen nog altijd relevant, zo vraagt de auteur zich af? Er zijn signalen dat deze “verbroekeling” de laatste jaren eerder is toegenomen dan afgenomen. Ook vindt er internationalisering van fenomeen plaats, waardoor de nood aan internationale politiesamenwerking groeit, alsook de opbouw van gedeelde informatienetwerken tussen veiligheidsactoren. Wie er nog aan twijfelt dat het internet, nanotechnologie, blockchain, artificiële intelligentie en robotisering onze samenleving ingrijpend veranderen, is mogelijk in slaap gevallen. Wat opvalt, is dat de principes van de gemeenschapsgerichte politiezorg niet altijd zo vanzelfsprekend te vertalen zijn in relatie tot bovenvermelde “nieuwe” gemeenschappen of gemeenschappen die hun *modus operandi* hebben gewijzigd. De digitalisering en de sterke interconnectiviteit van ons dagelijks leven hebben ook een impact op het sociale weefsel van onze samenleving *an sich*. Er zijn immers ook nieuwe manieren voor burgers om onderling te interageren en de vraag stelt zich wat dit betekent voor de essentie van het politiewerk.

Een grenzeloos perspectief

In september 2010 verscheen het Cahier nr. 16 “Policing in Europe”, met als gasteditoren Antoinette Verhage, Jan Terpstra, Piet Deelman, Eddy Muylaert en Patrick Van Parys. Zeven jaar later, in september 2017, verscheen het Cahier nr. 44 “Vervloeiing van interne en externe Veiligheid”, onder het gasteditoriaat van Timo Kansil, Willy Bruggeman, Jan Terpstra en Jelle Janssens. De redactie verzocht **Timo Kansil**, hoofd Beleidsontwikkeling Korps Nationale Politie, te reflecteren over de verschillen tussen beide cahiers. Hij doet dat onder de titel “Een grenzeloos perspectief”. De bijdrage van Kansil levert inderdaad een intrigerende vergelijking op tussen de perspectieven van beide Cahiers. Het eerste nummer verscheen in 2010, naar aanleiding van het inkomend Belgisch EU-voorzitterschap. Het tweede nummer verscheen in 2017 en richtte zich op de vervloeiing van interne en externe veiligheid. Kansil vergelijkt beide nummers op twee punten: (1) Vanuit de vraag hoe internationale verbanden en relaties geduid worden, en of één en ander wordt gezien als één geïntegreerd mondiaal systeem, of betreft de blik verschillende eigenstandige systemen op verschillende schaalniveaus?; (2) De tweede lijn richt zich op de politieke aanpak en stelt de vraag of bij die aanpak de staat en daarvan afgeleide hiërarchische schaalniveaus centraal staan, of is de strategie gericht op een netwerkbenadering? Wat het eerste vergelijkingspunt betreft, komt de auteur tot de vaststelling dat beide nummers uitgaan van een duidelijke mate van integratie van verschillende schaalniveaus. Toch is er een verschil. Het themanummer “Policing in Europe” bestudeert de institutionele ontwikkelingen en de daadwerkelijke samenwerking tussen politieorganisaties. Daarbij wordt behandeld hoe Europese ideeën in nationale situaties neerslaan. Het themanummer uit 2017 heeft daarentegen een mondiale scope. Deze verschuiving in zienswijze relateert hij onder meer aan het terrorisme in Europa en de migratiecrisis. Wat het tweede vergelijkingspunt betreft, valt het de auteur op dat in het Europa-Cahier de staat in de aanpak van onveiligheid nog centraal staat (*statecraft*), terwijl het tweede de problematiek veeleer vanuit een netwerkbenadering bekijkt (*webcraft*). Beide themanummers laten zien hoe de internationale dimensie steeds meer tot de essentie van politiewerk wordt gerekend. Kansil besluit dat de analyse ten aanzien van grensoverschrijdende onveiligheid momenteel nog te veel door een staatscentrische bril wordt bekeken. Hij pleit ervoor de wereld eerder te benaderen als één geïntegreerd systeem. In laatste instantie vraagt hij zich af hoe *webcraft* door de politie vorm kan worden gegeven.

“Evidence-Based Policing” stond centraal in Cahier **nr. 17**. Het verscheen in december 2010 met Eveline De Wree, Elke Devroe, Wim Broer en Peter Van der Laan als gast-editoren. In het Cahier wordt vastgesteld dat in het domein van politie en justitie de laatste jaren meer aandacht kwam voor een *evidence-based* beleid. Dit houdt in dat er voldoende *evidence* moet worden ontwikkeld, door het verrichten van kwalitatief hoogstaand onderzoek. Ook moet die *evidence* een vertaling vinden naar praktijk en beleid. Dit Cahier bespreekt de mogelijkheden, moeilijkheden en toekomstige uitdagingen van *evidence-based policing* in België en Nederland. De lezer vindt een algemeen gedeelte, waar de wisselwerking tussen de vraag- en aanbodzijde van *evidence-based policing* wordt gegeven. Tevens komt de vertaling van kennis naar beleid aan bod (kennistransfer en kennisbenutting). In een tweede gedeelte wordt aan de hand van cases een waaier aan specifieke toepassingen van *evidence-based* beleid belicht. Een thema dat waard is om verder uit te diepen in toekomstige Cahiers, evident.

Social Disorder

Het **nr. 18** van de Cahiers ging in op “Social Disorder”, onder gasteditorschap van Bas van Stokkom, Jan Terpstra en Marleen Easton. Het nummer verscheen in februari 2011. Het redactiecomité vroeg aan **Elke Devroe** om nader in te gaan op dit thema naar aanleiding van dit feestnummer. In haar bijdrage “Politie en de open stad” bespreekt ze de veranderde grootstad, waar – na de terroristische aanslagen – meer dan voorheen een angstcultuur heerst, en overlast- en openbare ordehandhaving een strikter en repressiever karakter kregen. De metafoor voor de “open” stad die Richard Senneth gebruikt in zijn nieuwste boek *Building and dwelling. Ethics for the city* (2018) wordt in deze bijdrage doorgetrokken naar politie. Wat is de essentie van politie in de grootstad, hoe zien de politiestijl en het takenpakket eruit? Met de open stad verwijst Senneth naar een stad die tolerant staat tegenover verschillen en die streeft naar gelijkheid, die vorm krijgt door de mensen die er wonen en die bevrijd wordt uit het keurslijf van het vaststaande en bekende, zodat een omgeving ontstaat waarin burgers kunnen experimenteren en ervaringen opdoen. Hoe kan politie, fel aangestuurd door een regering die vooral inzoomt op veiligheid en risicobeheersing, en via CCTV, versperringen en ander verscherpt toezicht vooral bezig is met uitsluiten, haar democratische rol van peacekeeper en beschermer van de zwakkeren en minderheden actief opnemen? En wat gebeurt er de facto in Europese grootsteden?

“Burgerparticipatie” was het onderwerp van **nr. 19**. Het verscheen in mei 2011, met als gasteditoren Lodewijk Gunther Moor, Frank Hutsebaut, Peter Van Os en Dominique van Rijckeghem. Het Cahier gaat uit van de vaststelling dat de overheid de laatste jaren een actieve rol van burgers in de veiligheidszorg benadrukt. De overheid ziet burgerparticipatie als een middel om de kloof met de bevolking te dichten. Cahier 19 brengt verschillende vormen van burgerparticipatie in beeld. Aandacht wordt gegeven aan burgers die beroepsmatig bij de politie werken. Het CPS-onderzoek “calogisering” (het onderbrengen van burgers bij de politie) vindt een plaats in dit Cahier. Ook komen de thema’s “burgers die als vrijwilliger bij de politie werken”, “burgers die helpen bij de opsporing” (Burgernet, SMS Alert, Buurt Informatie Netwerken), “burgers die actief zijn bij preventie van criminaliteit en overlast” (buurtmoeders en -vaders, *community watching*) en “burgers die het heft in eigen hand nemen” (sociale zelfredzaamheid, noodweer, burgerarrest, eigen richting) aan bod. Waar liggen grenzen voor burgerparticipatie?

Wat is (on)wenselijk? Wat zijn (on)mogelijkheden? Wat is de betekenis voor de politie? We kwamen hierop terug in nr. 43 (zie verder).

Technological Led Policing

In september 2011 verscheen het Cahier **nr. 20** “Technological Led Policing”, met als gasteditoren Evelien De Pauw, Paul Ponsaers, Cees van der Vijver en Willy Bruggeman. De redactie verzocht **Evelien De Pauw**, assistent en doctoraatsstudent Faculteit Economie en Bedrijfskunde UGent, te reflecteren over de actuele tendensen. Zij doet dat onder de titel “Technologie in beweging”. Het toenmalige Cahier werd opgebouwd aan de hand van een aantal deelthema’s, met name de algemene technologische evolutie, het effect van het gebruik van technologie op de criminaliteitsbeheersing, de positieve effecten van het gebruik van technologie in de strijd tegen criminaliteit, de beperkingen van technologie en tenslotte het gebruik van technologie op de politiewerking in het algemeen. De auteur stelt vast dat er de laatste zeven jaar heel wat nieuwe technologische ontwikkelingen hun intrede deden en dat binnen politionele middels meer en meer in technologie werd geïnvesteerd. Bovendien is de impact van de technologische evolutie op de criminaliteit zelf een niet te onderschatten fenomeen. Technologie is onmisbaar en van grote meerwaarde als het op de juiste manier wordt gebruikt en ingezet. Een overheveling van een aantal taken van politie naar andere partners kan een meerwaarde zijn en zeker in kader van de inzet van surveillerende technologie. Onvermijdelijk zal men rekening moeten houden met de aanvaarding van het gebruik ervan door burgers. Het is in dat opzicht dat de Europese Unie dan ook de nieuwe GDPR (*General Data Protection Law*) in het leven heeft geroepen. Er zijn stappen gezet, maar de politie op zich blijft een log orgaan waar verandering slechts stelselmatig op gang komt. Ook dringt de vraag zich op of er in het huidige klimaat nog plaats is voor gemeenschapsgerichte politiezorg. Verder zijn er twee belangrijke struikelblokken: het gebrek aan interoperabiliteit tussen verschillende systemen en de vaak ontbrekende kennisdeling tussen politiediensten onderling. In laatste instantie is er uiteraard nood aan hervorming van de politieopleiding ter zake.

Opnieuw besteedde de *Cahiers Politiestudies* aandacht aan de recherche, ditmaal in **nr. 21** onder de titel “Proces-verbaal, aangifte en forensisch onderzoek”, verschenen in december 2011. Als gasteditoren traden Lotte Smets, Lodewijk Gunther Moor en Jan De Kinder aan. In dit Cahier kwamen het tot stand komen van het proces-verbaal en de aangifte in relatie tot het politionele recherchewerk aan bod. Dit zijn immers, naast een aantal andere belangrijke recherche-aspecten, twee essentiële dagelijkse politiepraktijken. Gelet op de informatieve doeleinden van deze schriftelijke verslaggevingen vinden huidige verbaliseringscapaciteiten, -methoden en de kwaliteit ervan in dit Cahier een plaats. In tweede instantie bespreekt dit Cahier implicaties bij expertise in strafzaken en het forensisch werk tijdens het politieonderzoek. We kwamen voor het laatst terug op de recherche in nr. 28 (zie verder).

Ook het issue “Politieonderwijs” kwam nogmaals aan bod in **nr. 22**, onder de titel “Professionalisering en Socialisatie”, met Sofie De Kimpe, Lodewijk Gunther Moor, Frits Vlek en Piet van Reenen als gasteditoren. Het nummer verscheen in februari 2012. Opleiding speelt een belangrijke rol in de professionalisering en de socialisatie van het politieberoep. Naast het aanleren van de kennis, vaardigheden en attitudes om het politieberoep uit te oefenen, doet er zich tijdens de opleiding ook een interactieproces voor waarbij de

nieuwkomers in het beroep culturele elementen (waarden, normen, denkbeelden, etc.) absorberen. Met andere woorden, bij iedere opleiding vindt er evenzeer een transfer plaats van competenties en kennis, als van cultuur. Cahier 22 wenste inzicht te geven in beide opleidingsfuncties. Daarbij werd de vaststelling dat er in de politieorganisatie vooral wordt gezocht naar methoden om de eerste opleidingsfunctie te optimaliseren, geproblematiseerd. Weinigen stellen zich echter de vraag hoe de – door de literatuur fel bekritiseerde – socialisatiefunctie van de politieopleiding verbeterd kan worden. Met de blik op de toekomst wilde dit Cahier zich dan ook richten op de politieopleiding van morgen. Is het een motor van verandering voor de politieorganisatie? We kwamen een laatste keer terug op het thema in nr. 49.

Geweld en politie

De problematiek van geweldsgebruik kwam reeds ter sprake in *Cahier Politiestudies* nr. 5. Onder de gastredactie van Gerwinde Vynckier, Otto Adang, Willem De Haan en Franky Goossens werd hierop teruggekomen in nr. 23, onder de titel “Geweld en Politie”. Het Cahier verscheen in mei 2012. **Yinthe Feys** en **Jannie Noppe**, respectievelijk doctoraats-onderzoekster en assistente aan het IRCP, vakgroep Criminologie, Strafrecht en Sociaal Recht van de faculteit Recht en Criminologie (UGent), vroeg de redactie vanuit het hedendaags perspectief op de problematiek in te gaan. Ze doen dat in “Geweldgebruik door en tegen de politie in de huidige context”. In hun bijdrage worden enkele thema’s aangesneden die bepalend kunnen zijn in de keuze van politieambtenaren om al dan niet geweld te gebruiken. Concreet gaan ze in op de rol van geweldgebruik tegen de politie, training en organisationele steun. Hoewel politieambtenaren beschikken over het monopolie op legaal geweld, stellen nationale en internationale regelgeving duidelijke grenzen aan het geweld dat door de politie mag worden gebruikt. Dit wettelijk kader biedt echter geen pasklaar antwoord voor elke gevaarsituatie, waardoor er in de praktijk een grijze zone bestaat waarin onduidelijkheid heerst over de concrete toepassing van geweld. Welke afhandelingswijze het meest gepast is, wordt grotendeels bepaald door het gedrag/de (tegen)reactie van de burger. In die zin zijn geweld tegen politie en geweld door politie onlosmakelijk met elkaar verbonden. De auteurs benadrukken het belang van valide cijfergegevens omtrent het fenomeen en pleiten voor een betere registratie van geweldsincidenten tegen en door politie. Ook breken zij een lans voor het vergroten van de professionele weerbaarheid van politieambtenaren door middel van trainingen geweldsbeheersing, het bieden van steun en het vormen van het beoordelingsvermogen van politiemensen. Hiertoe is het van belang te werken aan een open cultuur, met wederzijds vertrouwen, zodat elke vorm van geweld door of tegen de politie bespreekbaar is en anderzijds politiemensen ook aangesproken kunnen worden op hun gedrag en bereid zijn tot zelfreflectie.

Integriteit en deontologie

In nr. 24 van de Cahiers, verschenen in september 2012, wordt indringend ingegaan op de problematiek van “Integriteit en Deontologie”. Het nummer werd samengesteld door de gasteditoren Annelies De Schryver, Patrick Van Parys, Emile Kolthoff en Karin Lasthuizen. **Emile Kolthoff**, hoogleraar criminologie aan de Open Universiteit en lector “Ondermijning” aan de Avans hogeschool, werd gevraagd voor dit feestnummer nieuwe ontwikkelingen op dit vlak te schetsen. Hij doet dat in de bijdrage “Integriteit en deontologie, een voortdurende zorg”. Naar zijn oordeel hebben de beschouwingen

uit het nummer nr. 24 niets aan kracht ingeboet en zijn zij nog steeds actueel. In zijn bijdrage gaat hij enerzijds in op grove integriteitschendingen en anderzijds op de vele kleinere integriteitschendingen die dagelijks voorkomen. De auteur stelt vast dat steeds meer mensen uit de bovenwereld betrokken raken bij criminele activiteiten. Een belangrijk kenmerk van georganiseerde criminaliteit is de bereidheid van criminelen tot het gebruik van geweld en het infecteren en compromitteren van legale elementen en structuren. Onderzoek waarbij Kolthoff betrokken was, leert dat over een periode van vijf jaar (2012-2016) 256 signalen van ernstige integriteitsschendingen in relatie tot georganiseerde criminaliteit aan het licht kwamen. Functionarissen die betrokken raken bij integriteitsschendingen, zijn personen die beschikken over weinig zelfcontrole, slecht om kunnen gaan met tegenslag en frustraties en gedreven worden door een hang naar een avontuurlijker, meeslepender en (soms ook) luxueuzer bestaan. Verder blijkt dat de veelheid aan technologische hulpmiddelen en digitale gegevensbestanden gelegenheden scheppen voor misbruik en uitglijders. Vastgesteld wordt dat de veelheid aan problemen waar leidinggevenden mee worden geconfronteerd, er ook voor zorgen dat integriteit niet altijd de eerste prioriteit heeft. Daar waar het gaat om minder ernstige vormen van integriteitsschendingen, blijken deze regelmatig voor te komen, ondanks het feit dat het *dark number* hier bijzonder groot is. Gebrek aan leiderschap wordt genoemd als belangrijke oorzaak van niet-integer gedrag door (politie)ambtenaren.

Politietheorie

Cahier Politiestudies nr. 25 (december 2012) behandelde “Tides and Current in Police Theories”. Als gasteditoren traden Paul Ponsaers, Lodewijk Gunther Moor, Jack Greene, Layla Skinns, Lieselot Bisschop, Elke Devroe en Antoinette Verhage op. De redactie verzocht **Jack R. Greene**, professor emeritus van de School of Criminology and Criminal Justice van de Northeastern University uit Boston (VS), te reflecteren in het licht van dit feestnummer over de huidige stand van zaken met betrekking tot politietheorie. De auteur schreef de bijdrage met de veelzeggende titel “In Search of Police Theory”. Greene stelt vast dat er nog steeds geen “grand theory” bestaat over politie of *policing*. Er is wel een evolutie waar te nemen van hetgeen hij “zetel-filosofie” noemt naar gesofistikeerde empirische analyse, maar deze ontwikkeling slaagt er niet in om te verklaren wat de politie in werkelijkheid doet. Hij legt de vinger op de wonde door te verwijzen naar de vermarkting van academische instituties, die in toenemende mate onderworpen worden aan de ijzeren “publish or perish”-logica, strevend naar een grotere output in kortere tijdsperiodes. Greene stelt vier vragen: (1) Wat zijn de basistheorieën over de politie? Op zoek naar een antwoord hierop stelt hij vast dat *policing* geworteld is in waardeoordelen, waardoor het niet mogelijk is op deze vraag een antwoord te formuleren. (2) Vervangen “big data” en “algoritmes” theorie? Greene stelt vast dat deze technieken erop gericht zijn hypothesen te genereren en deze niet te testen. Veel van de vragen die we ons stellen over de politie zijn ofwel te breed, ofwel te smal voor dergelijke databenadering. Loutere “data crunching” zal ons niet verder helpen. (3) Kan theorie ontwikkelen op basis van een smal methodologisch palet? Terwijl, ironisch genoeg, hetgeen we weten over de politie tot stand kwam op basis van participerende observationele methodologieën, neemt de huidige onderzoekagenda afstand van kwalitatieve evaluatieve methoden. Greene gelooft duidelijk niet in een al te kleine empirische benadering. (4) Dient theorie niet te gronden in replicatie? Politieonderzoek glijdt van de ene centrale vraagstelling naar de andere over de rol, functie en *outcomes* van de politie. Test en hertest wordt nauwelijks bedreven bij gebrek aan focus. Hierdoor zal het opbouwen van een politietheorie steeds

weer falen. Greene besluit met een oproep om clusters van centrale onderzoeksvragen te ontwerpen en er gemeenschappelijk aan te werken.

Schaalgrootte

In het *Cahier Politiestudies* nr. 26, onder de titel “Schaalverandering” kwam de problematiek van de schaalgrootte aan bod, met als gasteditoren Elke Devroe, Paul Ponsaers, Marleen Easton en Lex Cachet. **Paul Ponsaers**, hoogleraar emeritus UGent – Vakgroep Criminologie, Strafrecht en Sociaal Recht, kijkt terug op deze vraagstelling in zijn bijdrage aan dit feestnummer onder de titel “De schaalgrootte van de politie doet er weinig toe, wel de afstand tot het gezag”. Zijn uitgangspunt is dat maatschappelijke veiligheidsproblemen zich niet gelijkmatig geografisch verdelen, maar verdichten op specifieke plaatsen. Een rechtevenredige verdeling van het politiepersoneel over een nationaal territorium heeft dan ook weinig zin. Hij stelt vast dat vaak een bestel met een nationale politie wordt ingesteld omdat het toelaat politiepersoneel in te zetten “daar waar het nodig is”. En aangezien die problemen territoriaal variabel zijn en daarenboven veranderlijk doorheen de tijd, is het mogelijk om tijdig bij te sturen en de capaciteit te (her)verdelen. Wordt daarmee echter niet het vraagstuk van een extern probleem hertaald naar een intern organisatorisch probleem? En nog: dreigen hiermee “nationale problemen” niet de overhand te nemen op “lokale problemen”? Is het daarom dat gemeenten besluiten “para-politiek” personeel aan te werven om tegemoet te komen aan de behoeften van hun gemeentenaren? In België bestaat een sterk lokaal verankerd bestel. De zonale politiecapaciteit wordt bepaald aan de hand van een zogenaamde “minimale norm”. De praktijk wijst evenwel uit dat de berekening van deze norm onvoldoende gelijke tred houdt met de wijzigende lokale realiteiten. Gemeenten en zones fuseren intussen op vrijwillige basis, maar deze evolutie verloopt schoorvoetend. Belangrijkste vaststelling is echter een groeiend gebrek aan zorg voor het “algemeen belang” en onvoldoende onderlinge “solidariteit”. De auteur vraagt zich dan ook af of niet elk bestel, of het nu een nationaal bestel is of een bestel geënt op het lokaal bestuur, de kiemen in zich draagt van een mislukking als het onvoldoende afgestemd is op het evenwicht tussen het lokaal en het nationaal bestuur. Nationale prioriteiten mogen lokale prioriteiten niet ondersneeuwen.

In nr. 27 van de *Cahiers Politiestudies* werd in mei 2013 ingezoomd op “Mensenrechten en Politie”. De gasteditoren Jannie Noppe, Veerle Pashley, Paul de Hert en Wim Huisman tekenden voor de samenstelling ervan. In het Cahier stellen de auteurs vast dat de relatie tussen mensenrechten en politie steeds belangrijker en actueler wordt. Menschenrechten in de breedste betekenis van het woord omvat al die rechten waar burgers aanspraak op kunnen maken, zoals bescherming van de persoonlijke levenssfeer en privacy. De politie heeft hierdoor een ambivalente rol. Enerzijds is zij een beschermer van mensenrechten. Anderzijds kan zij vanuit haar gelegitimeerde machtspositie handelingen toepassen die balanceren op de dunne grens tussen mensenrechtenschendingen en mensenrechtenvrijwarings. Deze grens is allerminst eenvoudig te trekken en de vraag dringt zich op in welke mate de politie in onze samenleving hiermee kan omgaan. In dit Cahier wordt – naast de relatie tussen mensenrechten en politie – ook de concrete praktijk van Salduz bestudeerd en de toepassing van dit arrest in België en Nederland. Enkele concrete praktijkvoorbeelden komen hierbij aan bod. Op dit belangrijke thema kwam de redactie terug in nrs. 32 en 35.

Vernieuwing in de opsporing

Bij herhaling werd in de *Cahiers Politiestudies* aandacht geschonken aan methoden en technieken in de recherche. In nr. 28, onder de titel “Vernieuwing in de Opsporing”, verschenen in september 2013, gebeurde dat op de meest indringende wijze. Gast-editoren waren Paul Ponsaers, Jan Terpstra, Christianne De Poot, Marc Bockstaele en Lodewijk Gunther Moor. De redactie verzocht **Marc Bockstaele**, (ere)hoofdcommissaris federale gerechtelijke politie België, te reflecteren over de wederzijdse bevruchting tussen politiepraktijk en wetenschappelijk onderzoek. De auteur kraakt hier een aantal harde noten, onder de titel “Een verdachtenverhoor is geen koffiekraansje”. De auteur is een goede samenwerking tussen politie en wetenschappers erg genegen, niettemin is hij erg streng voor nieuwlichterij die onvoldoende rekening houdt met de context waarbinnen politiemensen dienen te functioneren. Zo schat hij vanuit zijn praktijkervaring de methodiek van “tegenspraak” in als eerder triviaal. Elke ervaren rechercheur in moordzaken zou de opmerkingen die hierbij naar boven komen kunnen formuleren tijdens de dagelijkse briefings. Hij is streng voor verdergaande bureaucrativering bij het afwegen van kosten/baten, protocollering, verantwoording en structurering van alles en nog wat. Ook als het gaat om de herkenning van de verdachte als dader, door het slachtoffer of een getuige, is hij niet mals. De resultaten en de conclusies van academici zijn ter zake divers, niet zelden tegengesteld aan elkaar en in de tijd veranderlijk. Werken met opgelegde stappenplannen fnuikt het initiatief (en het gezond verstand) van de verhoorder en ontnemt hem zijn kritisch inzicht. Wetenschappelijk onderzoek over verhoren is niet zelden overgewaardeerd en wordt zonder sterk bewijs van het laboratorium gegeneraliseerd naar real-life situaties. Soms wordt het label “wetenschappelijk geconfirmeerd” gekleefd op een gekende techniek zonder echt een meerwaarde voor de verhoorpraktijk te bieden. Bockstaele besluit met te stellen dat wetenschappelijk onderzoek over rechercheactiviteiten noodzakelijk is om technieken te verbeteren en om rechercheurs “bewuster” te maken van dat waarmee ze bezig zijn. Steeds meer academici werken hier constructief aan mee, in plaats van af te breken van wat in de praktijk bestaat. *Samenwerking* tussen academici en practici is de kernboodschap die hij meegeeft ter zake.

In het nr. 29, dat verscheen in december 2013, werd de “Illegale en Informele Economie” onder de loep genomen, zeg maar “ondermijning” avant la lettre. Editoren waren Dominique Boels, Lieselot Bisschop, Edward Kleemans en Kees Van der Vijver. In het Cahier wordt ervan uitgegaan dat economische activiteiten op een continuüm van legaal/formeel, over informeel tot illegaal kunnen worden gesitueerd. In onze hedendaagse samenleving is de manifestatie van economische activiteiten op dit continuüm een maatschappelijke realiteit en dit in diverse sectoren. Dit Cahier verschaft inzicht in dit continuüm van legaliteit, informaliteit en illegaliteit. In theoretische, empirische en praktijkgerichte bijdragen komen de fenomenen informele en illegale economie aan bod. Nagegaan wordt waar deze verschillende economische activiteiten mogelijk raakvlakken hebben met (georganiseerde) criminaliteit. Op welke manieren komen diverse actoren in de veiligheidsketen in aanraking met informele en illegale economische activiteiten en hoe gaan ze ermee om? Dit Cahier verduidelijkt de theoretische concepten formele, informele en illegale economie en toonde aan dat het onderscheid tussen deze begrippen in praktijk niet steeds even duidelijk is, omdat de diverse vormen van economische activiteiten op een dunne grens tussen illegaal, crimineel, informeel en legaal te vinden zijn.

De maatschappelijke partners van de politie

In het vroege voorjaar van 2014 verscheen Cahier **nr. 30**, onder de titel “Politie en haar Maatschappelijke Partners”. Als gasteditoren traden Paul Ponsaers, Lodewijk Gunther Moor, Wim D’Haese en Marnix Eysink Smeets op. We vroegen aan **Marnix Eysink Smeets**, Inholland Hogeschool en lector Publiek Vertrouwen in Veiligheid, hierop terug te kijken. Hij doet dat in zijn bijdrage “Herbezinning van politie én haar maatschappelijke partners”. De auteur gaat hierin uit van de stelling dat het veiligheidslandschap intussen fundamenteel is veranderd, en wel zodanig dat een heroverweging, een herijking, van het integraal veiligheidsbeleid noodzakelijk is. Sinds 2014 worden we geconfronteerd met terreuraanslagen, zwelt de vluchtelingenstroom aan, met grote polarisatie tussen voor- en tegenstanders. Ook de klimaatsverandering wordt steeds meer een bron van zorg, dringt de digitalisering door in elke vezel van de samenleving en duikt het vraagstuk van “ondermijning” op de agenda. Tal van nieuwe bedreigingen, vormen van criminaliteit én van maatschappelijke spanningen of onrust komen op, die in de traditionele manier van meten en registreren nauwelijks zichtbaar zijn. De registraties laten een voortdurende *crime drop* zien, terwijl er de facto eerder sprake is van een *crime change*. Er zal tot veel adaptievere, flexibelere werkwijzen moeten worden gekomen, waarin met tal van partners in de samenleving in netwerken moet worden samengewerkt. Met betere benutting van beschikbare data, om zo de aanpak van nieuwe veiligheidsvraagstukken zoals cybersecurity, ondermijning, fraude, terrorisme, jihadisme en radicalisering op een hoger plan te brengen. Het vergroten van de weerbaarheid of *resilience* van zowel burgers als bedrijven wordt op tal van veiligheidsvraagstukken als essentieel beschouwd. Het is zaak tot een beter begrip te komen van de gelegenheidsstructuur die aan de onveiligheid van nu ten grondslag ligt, om daarvandaan te bezien wat integraal veiligheidsbeleid voor de (on)veiligheid van nu zou moeten betekenen, met welke strategieën, met welke maatschappelijke partners.

In “Het gezag van de politie”, het **nr. 31** uit de reeks, verschenen in mei 2014, wordt dieper ingegaan op het gezag dat politie en andere functionarissen in de publieke ruimte dagelijks ervaren op de werkvloer. Eén en ander verliep onder het editorschap van Lodewijk Gunther Moor, Paul Ponsaers, Marsha De Vries en Marleen Easton. Dit Cahier zoekt naar antwoorden op de vragen “Is er iets met het gezag van de politie aan de hand?”, “Zijn er verschillen tussen België en Nederland?”. In dit Cahier blikken we terug op de in 2000 door de SMV gepubliceerde bundel over het gezag van de politie. Op basis van empirische onderzoeksresultaten wordt na veertien jaar aan de hand van gefundeerd wetenschappelijk onderzoek over dit thema nagedacht.

Het thema van individuele rechten en vrijheden kwam opnieuw aan bod in **nr. 32** onder de titel “Democratische Politie”, verschenen in september 2014. Gasteditoren Maarten Dewael, Bas van Stokkom, Timo Kansil en Henri Berkmoes tekenden voor de samenstelling ervan, uitgaand van een aantal verwachtingen die we mogen koesteren ten aanzien van een democratische politie, geformuleerd door Peter Manning. Vragen als “Gaat de politie op een faire wijze om met burgers?”, “Staat de politie open voor klachten van burgers?”, “Gebruikt de politie indien noodzakelijk ten opzichte van iedereen dezelfde mate van dwang?”, “Ondervinden sommige burgers meer dwang dan andere burgers?”, “Handelt de politie fair bij het aannemen van personeel, interne evaluaties, promotie, demotie, transfers en disciplinaire straffen van personeel?”, “Is de politie competitief in een omgeving van particuliere politie, burgerwachten, zelfredzame burgers?” en ten

slotte “Stelt de politie zich verantwoordelijk voor individuele en collectieve acties voor haar personeel?” vinden in dit Cahier een antwoord. Het thema zal opnieuw aan bod komen in nr. 35 (zie verder).

De toekomst van de politie

Cahier Politiestudies nr. 33 behandelde “De toekomst van de politie” (december 2014). Als gasteditoren traden Elke Devroe, Wim Hardyns, Kees van der Vijver en Auke van Dijk op. **Wim Hardyns** (van Belgische zijde, professor verbonden aan de Vakgroep Criminologie, Strafrecht en Sociaal Recht, UGent) en **Auke van Dijk** (van Nederlandse zijde, adviseur strategie, Nederlandse politie) kijken gezamenlijk op dit thema terug én vooruit in hun bijdrage “De toekomst van de politie: *big data policing* en de lessen uit het verleden”. Zij zoeken in op een (r)evolutie die zich de komende jaren naar verwachting zal doorzetten, het zogenoemde *big data policing*. De ontwikkelingen gaan erg snel. Is daarmee de inhoud van genoemd Cahier intussen achterhaald? Dat blijkt mee te vallen, de toentertijd besproken thema’s hebben weinig aan relevantie ingeboet, zo merken de auteurs op. Dat houdt verband met het feit dat het Cahier zich niet beperkte tot louter technologische noviteiten, maar vooral met grote maatschappelijke ontwikkelingen, zoals migratiestromen, de stijgende kloof tussen arm en rijk, de collectieve weerbaarheid in de wijken, en dergelijke meer. Waar sinds de jaren ’90 werd gesproken over de pluralisering van de politiefunctie en het belang van private partijen, blijken intussen private partijen bijna als vanzelfsprekend centraal te staan. Daar waar het gaat om brede maatschappelijke ontwikkelingen, lukt het de politie niet goed de gevolgen ervan te vertalen naar heldere positionering, structurele werkwijzen en bijbehorende organisatie van de politie. De auteurs besteden aandacht aan de opkomst van de zogenoemde *big data* als zijzelf naar de toekomst kijken. Ze stellen dat het niet de vraag is of *big data policing* er komt, de vraag is wanneer *big data policing* op volle toeren zal draaien bij politiediensten en hoe het eruit zal zien. Eén en ander impliceert immers een aantal belangrijke randvoorwaarden, waarop wordt ingegaan. *Big data* kan de basis vormen voor het detecteren van patronen die opgevat kunnen worden als een voorspelling, waarbij interventies erop gericht zijn deze “voorspellingen” niet uit te laten komen. En wat betekent *big data policing* voor de voornoemde “gewenste relatie tot de bevolking”?

Jongeren en politie

In februari 2015 verscheen het *Cahier Politiestudies* “Jongeren en Politie”, nr. 34 uit de reeks. Als gasteditoren traden Sofie De Kimpe, Henk Ferwerda en Jaap Noorda op. Het is tot op heden het enige nummer dat aan deze thematiek gewijd werd. Wellicht een te groot hiaat in de reeks. **Henk Ferwerda**, criminoloog, politieonderzoeker en directeur van Bureau Beke, werd door de redactie aangezocht om hierop terug te kijken, onder de titel “Gooi het kind niet met het badwater weg”. Ferwerda roept op om de jeugd niet uit het oog te verliezen, omdat er verschillende ontwikkelingen zijn die hiertoe nopen. Hij stelt vast dat de jeugdcriminaliteit afneemt. In zijn bijdrage geeft hij hiervoor een aantal mogelijke verklaringen, waarbij hij het onderscheid tussen “overkomen”, “bevochten” (stedelijke vernieuwing, vroegsignalering, ketensamenwerking, gelegenheidsbeperking en technopreventieve maatregelen en “focused policing”) en “out of the box”-verklaringen hanteert. Klassieke vormen van jeugdcriminaliteit nemen dan wel af, dit geldt niet voor criminaliteit in de digitale wereld. Jongeren zijn steeds vaker dader en/of slachtoffer in

de digitale wereld. Ferwerda besluit met een punt van zorg en dat betreft de introductie van de Salduz-regeling: de advocaat bij het politieverhoor. Omdat minderjarigen tot een zogeheten kwetsbare doelgroep horen, mogen ze geen afstand doen van het recht op consultatiebijstand. Politied medewerkers zien de Salduz-regeling als een tijdsintensief werkproces. Politied medewerkers grijpen daardoor al sneller naar discretionaire maatregelen, zoals een reprimande en een zorgmelding. Van vroegsignalering, integrale dossiervorming en ketensamenwerking komt minder terecht. Dat is het kind met het badwater weggooien.

Ethnic Profiling

Nadat in nr. 27 en nr. 32 van de *Cahiers Politiestudies* aandacht ging naar mensenrechten en democratische politie, werd in “Ethnic profiling en interne diversiteit bij de politie”, nr. 35, in februari 2015 opnieuw aan dit aspect aandacht verleend, onder de gastredactie van Lodewijk Gunther Moor, Janine Janssen, Marleen Easton en Antoinette Verhage. Naar aanleiding van dit bijzonder nummer vroegen we aan **Janine Janssen**, hoofd onderzoek van het Landelijk Expertise Centrum Eer Gerelateerd Geweld van de nationale politie en lector Veiligheid in Afhankelijkheidsrelaties aan Avans Hogeschool, over deze drie Cahiers te reflecteren. Dat doet zij onder de titel “Democratie, mensenrechten en kleur bekennen bij de politie”. De drie thema’s zijn volgens de auteur onlosmakelijk met elkaar verbonden: van mensenrechten komt weinig terecht buiten een democratische context. Maar evenzeer kunnen universele rechten niet door een meerderheid van de helft-plus-één worden opgeschort; zij impliceren evenzeer de verdediging van rechten aan minderheden. De auteur memoreert de inleiding van Peter K. Manning in het nummer over “Democratische Politie” en houdt voor dat de geformuleerde verwachtingen door Manning nog steeds brandend actueel zijn. Zij stelt vast dat deze verwachtingen nauwelijks te maken hebben met termen als “effectiviteit” en “efficiëntie”, zoals gepromoot door het “New Public Management”. De thema’s onder studie blijken dan ook moeilijk te vangen in het economische jargon van markt, producten en *commodities*. Nadenken over het democratische gehalte van de politie en de uitwerking daarvan met betrekking tot mensenrechten en diversiteit gaat over de essentie van wat politie is, zo stelt zij, verwijzend naar het boek van Van Dijk, Hoogewoning en Punch (2015), *What matters in policing?*

Privatisering

Het nr. 36 van de Cahiers handelde over “Outsourcing Policing”, onder gasteditorschap van Paul Ponsaers, Eddy De Raedt, Luuk Wondergem en Lodewijk Gunther Moor. Het nummer verscheen in september 2015. Het redactiecomité vroeg aan **Eddy De Raedt**, eerste hoofdcommissaris van politie, beleidsadviseur bij de federale gerechtelijke politie en academisch consulent UGent, om nader in te gaan op dit thema naar aanleiding van dit feestnummer. In zijn bijdrage “Naar de kern van het politiewerk: van debat naar ingrijpende keuzes” gaat de auteur in op de recherchefunctie van de politie. Hij stelt vast dat, binnen de context van het strafrechtelijk onderzoek, private partners over sterk afgeleide bevoegdheden beschikken, en dan ook slechts een beperkte impact hebben op de kernactiviteiten van de politie. Hij stelt echter vast dat de centrale beleidsstukken inzake gerechtelijk werk in België dermate veel prioriteiten inhouden, dat er eigenlijk geen beleidskeuzes worden gemaakt. Dit heeft ertoe geleid dat de veiligheidsketen momenteel slechts voor een beperkt aantal fenomenen integraal en geïntegreerd wordt uitgevoerd.

Alhoewel de samenwerking met diverse actoren heel wat opportuniteiten inhoudt, hebben zij weinig invloed op de essentie van het researchewerk door politie. Uitzondering hierop vormt de (toekomstige) samenwerking met inlichtingen- en veiligheidsdiensten.

Accountability

Het **nr. 37** van de *Cahiers Politiestudies* verscheen in december 2015, onder de titel “Verantwoording en Politie”. Als gasteditoren traden Jan Terpstra, Alain Duchâtelet, Jelle Janssens, Dominique Van Ryckeghem en Peter Versteegh op. Aan **Jan Terpstra**, hoogleraar criminologie aan de Radboud Universiteit, Faculteit der Rechtsgeleerdheid (Nijmegen), vroeg de redactie zijn licht te laten schijnen op de problematiek ten behoeve van dit feestnummer. Hij doet dat onder de titel “Verantwoording door de politie”. Hij beklemtoont in zijn bijdrage het belang van verantwoording in het licht van de bijzondere rol van de politie in onze samenleving. De onderwerpen waarover de politie verantwoording moet afleggen, zijn zeer gevarieerd en beslaan vele aspecten van politiewerk en politieorganisatie. Hij licht toe waarom het afleggen van verantwoording voor de politie lastig is en weerstanden oproept. De auteur benoemt vier ontwikkelingen die verantwoording over politie en politiewerk aanzienlijk complexer maken. De aard van deze ontwikkelingen loopt uiteen, maar zij lijken elkaar deels in hun effect te versterken. De analyse benoemt vier verschillende ontwikkelingen, namelijk politisering, mediatisering, het ontstaan van een angstcultuur en de opkomst van *data-driven policing*.

Een boeiend buitenbeentje was **nr. 38**, “Groene Criminologie en Veiligheidszorg”. Het nummer verscheen in februari 2016 onder de sturing van gasteditoren Janine Janssen, Tim Boekhout van Solinge, Lieselot Bisschop en Philippe De Baets. In het Cahier wordt vastgesteld dat de criminologie lange tijd de studie van milieucriminaliteit en -regulering negeerde. Het was Lynch die in 1990 voor het eerst wees op het belang van een kritische criminologische studie van milieuschade en daarmee was de term “groene criminologie” geboren. Milieucriminaliteit verwijst naar schade veroorzaakt door zowel individuen, als bedrijven én overheden aan ecosystemen, mensen en dieren. Het hoeft daarbij niet steeds te gaan om (reeds) strafbaar gesteld gedrag. De aandacht voor het milieu blijft echter nog beperkt, ondanks de gegroeide aandacht. Daarom stelden we in dit Cahier dit studiegebied centraal. We onderzochten wat de groene criminaliteit betekent voor de politiewerking. Is de politie in staat om over de eigen landsgrenzen heen samen te werken en internationale vormen van groene criminaliteit het hoofd te bieden? Ook niet-politionele actoren kregen aandacht in dit Cahier, zoals inspectiediensten, milieuadministraties, douanediensten en ngo’s. Zij zijn voor de politie belangrijke partners in de veiligheidszorg.

Het **nr. 39** van de reeks *Cahiers Politiestudies* verscheen in mei 2016 en ging over “Criminele Organisaties en Organisatiecriminaliteit”. Het Cahier lag in het verlengde van nr. 29. Het kwam tot stand dankzij de goede zorgen van gasteditoren Antoinette Verhage, Ann Jorissen, Ruth Prins en Jelle Jaspers. Hier wordt ervan uitgegaan dat organisatiecriminaliteit en georganiseerde criminaliteit op het eerste gezicht twee verschillende zaken lijken. Het eerste wordt vooral geassocieerd met grote bedrijven en speelt zich grotendeels in de bovenwereld af, het tweede met maffia-achtige groepen gesitueerd in de onderwereld. In de praktijk blijkt het onderscheid niet altijd zo gemakkelijk te handhaven. Er bestaan immers allerhande tussenvormen en de grens tussen de financiële boven- en onderwereld vervaagt meermaals. In dit Cahier ging aandacht naar de aanpak van deze fenomenen, variërend van financiële recherche tot het nemen van

bestuurlijke maatregelen. Maar ook werd nagegaan met wie de politie samen opereert in deze kwesties. Gaat het om een probleem dat een louter nationale/federale aanpak vraagt of heeft de lokale overheid hier ook een rol in? Wat is de rol van de politie binnen de samenwerking en hoe verloopt de informatiedeling? We brengen het empirisch onderzoek in kaart en gaan verder in op de verschillende verschijningsvormen en de dilemma's bij de aanpak hiervan.

Politie en gezondheidszorg

Cahier Politiestudies nr. 40 behandelde het thema “Politie en Gezondheidszorg” (september 2016). Als gasteditoren traden Lodewijk Gunther Moor, Wouter Vanderplaschen en Auke van Dijk op. **Tom Balthazar**, hoofddocent gezondheidsrecht UGent en stafmedewerker Zorgnet-Icuro, kijkt terug op dit thema vanuit het perspectief van vandaag onder de titel “Witte jassen en blauwe pakken: samenwerken kan ook zonder kletsen”. Hij slaat nagels met koppen, daar waar het gaat om het beroepsgeheim. Wie met zijn ogen open en zijn voeten op de grond in de samenleving staat, beseft dat politie en gezondheidszorg geen strikt gescheiden werelden zijn. Ze kunnen en mogen dat ook niet zijn. Ook in tijden van intensere samenwerking en nood aan informatie blijft het wel essentieel om de fundamenteel verschillende rollen te erkennen. En daarvan ook de gevolgen te aanvaarden. Het beroepsgeheim mag dan wel een oud monument zijn dat volop in renovatie is, het blijft een noodzakelijke voorwaarde voor volwaardige hulpverlening. De kost daarvan kan soms eens een trager of moeilijker onderzoek zijn, maar die prijs moet een humane samenleving bewust bereid zijn om te betalen. Een degelijke afstemming tussen de “moderne” privacywetgeving (de GDPR-verordening) en de “oude” regelgeving over het beroepsgeheim is van belang. Beide moeten samen en geïntegreerd toegepast worden. Deling van vertrouwelijke informatie gebeurt immers minder en minder door het actief overmaken aan een collega, maar door het (geoorloofd of niet geoorloofd) opvragen van informatie uit elektronische dossiers. Toch blijft het adagium gelden: “Wat je niet mag krijgen, mag je ook niet proberen te bemachtigen”.

Een klassieker werd het nr. 41, onder de titel “Meten is Weten”. Het verscheen in december 2016 onder de leiding van gasteditoren Elke Devroe, Eddy De Raedt, Henk Elffers en Dorian Schaap. Zij stellen vast dat het New Public Management en vooral besparingen bij politie en justitie leidden tot het meten van allerhande prestatieafspraken en activiteiten van politiewerk. Ook de geregistreerde criminaliteit wordt jaarlijks gepresenteerd in politiestatistieken, waarbij het aantal feiten vastgesteld in proces-verbalen wordt geteld. In dit Cahier werd de vraag gesteld naar de betrouwbaarheid van deze cijfers. Wat zeggen cijfers en wat blijft verborgen? Er wordt immers vaak geregistreerd om aan prestatieconvenanten tegemoet te komen en proces-verbalen uitgeschreven om bepaalde quota te halen. Wat leert dat nog over de werkelijk gepleegde criminaliteit? Kan de Politiemonitor en de integrale veiligheidsmonitor in Nederland en/of de Veiligheidsmonitor in België een degelijke aanvulling zijn? En wat zijn huidige registratiepraktijken en valkuilen daarbij? Heeft meten nog een toekomst als het gaat om accountability van politiewerk?

Radicalisering

Het nr. 42 van de Cahiers handelde over “Ideologisch Activisme en Radicalisering”, onder gasteditorschap van Maarten De Waele, Jannie Noppe, Hans Moors en Aart Garssen.

Het nummer verscheen in februari 2017. Het redactiecomité vroeg aan **Hans Moors**, partner van onderzoeks- en adviesbureau EMMA, om nader in te gaan op dit thema naar aanleiding van dit feestnummer. In zijn bijdrage “Ongenoegen bij de normaliteit: over polarisatie, radicalisering en politiewerk” gaat hij de parallellen na tussen georganiseerde criminaliteit en terrorisme. Hij stelt vast dat, ondanks de overrompelende logica van de parallelle, er weinig empirisch onderzoek is gedaan naar de onderlinge verbanden tussen beide. Ook stelt hij vast dat gewelddadig radicalisme voor veel Nederlanders iets gewoons is geworden. Net als het ventileren van diep wortelend ongenoegen bij wat anderen “normaal” vinden. En gezien de overeenkomsten tussen criminele en terroristische netwerken – wat sociale structuur betreft en de manier waarop taken, middelen en activiteiten zijn georganiseerd – hebben we met een persistente, niet met een nieuwe bedreiging van “de democratische rechtsorde” te maken. Hij houdt voor dat, om goed te kunnen signaleren en handhaven, de politie ingebed moet zijn in de buurt en toegang moet hebben tot informatie die zowel vanuit de buurt wordt geleverd, als op regionaal en landelijk niveau wordt verzameld. Zonder structurele verbinding, samenwerking en uitwisseling met het werkveld van woon-, zorg- en welzijnsdienstverleners heeft de politie (net als bij georganiseerde criminaliteit trouwens) weinig bij de hand om goede intenties daadwerkelijk kracht bij te zetten.

Eigenrichting

De problematiek van “Eigenrichting” werd behandeld in *Cahier Politiestudies* nr. 43. Het nummer verscheen in mei 2017, onder het gasteditoriaat van Paul Ponsaers, Elke Devroe, Lodewijk Gunther Moor, Kees van der Vijver, Janine Janssen en Bas van Stokkom. De redactie vroeg aan twee leden van het editorial team van het tijdschrift een bijdrage voor dit feestnummer te schrijven, met name **Lodewijk Gunther Moor**, secretaris van de Stichting Maatschappij en Veiligheid (SMV) in Den Haag, en **Arjen Schmidt**, promovendus aan de afdeling Organisationswetenschappen van de Vrije Universiteit Amsterdam. Zij doen dat onder de titel “Discussie over eigenrichting en andere vormen van burgeringrijper”. De auteurs starten van de vaststelling dat eigenrichting verboden is. Niettemin zijn er maatschappelijke ontwikkelingen waar te nemen. Op de eerste plaats zijn er de “traditionele” individuele vormen van eigenrichting, hetgeen zich voordoet bij ontstentenis van de overheid als iemand wordt aangevallen en haar zorgplicht voor veiligheid niet kan waarmaken, m.a.w. het gaat hier over noodweer. De burger mag in dat geval zichzelf of een ander verdedigen. Op de tweede plaats zijn er de collectieve vormen van eigenrichting. Die doen zich voor daar waar groepen burgers van oordeel zijn dat de overheid niet deugt, de overheid onvoldoende optreedt of dat de overheid in hun ogen verkeerde normen beschermt en die eigen milities oprichten om dat te corrigeren. De overheid reageerde hierop met de Wet op de particuliere beveiliging in 1990 in België en de Wet op de particuliere beveiliging en de recherchebureaus in 1997 in Nederland. Op de derde plaats zijn er vormen van sociale zelfredzaamheid. Hier verwijzen de auteurs naar de criteria die ter zake door Denkers werden geformuleerd. In essentie gaat het erom de sociale zelfredzaamheid van burgers te bevestigen dat zelf ingrijpen een meer effectieve manier kan zijn om conflicten op te lossen, dan om het heil te verwachten van politie en justitie. Op de vierde plaats bestaat de handhaving van (rechts)normen in zelfstandige organisaties, hetgeen zowel positief als negatief kan uitwerken. Besluitend verwachten de auteurs dan ook dat te verwachten valt dat de schaduwkanten van eigenrichting duidelijker aanwezig worden in de samenleving. Een belangrijke ontwikkeling die de scheidslijn tussen eigenrichting en meer gewenste

vormen van burgerparticipatie kan vervagen, is dat de politie in toenemende mate gebruikmaakt van de capaciteiten van burgers.

Zeven jaar na het verschijnen van “Policing in Europe” verscheen, in september 2017, het Cahier nr. 44 “Vervloeiing van Binnenlandse en Buitenlandse Veiligheid”, onder het gasteditoriaat van Timo Kansil, Willy Bruggeman, Jan Terpstra en Jelle Janssens. Dit Cahier gaat dieper in op de wijze waarop aan internationale politiesamenwerking in toenemende mate vorm wordt gegeven. Deze internationale inzet is van oudsher een specialisme dat minder aandacht krijgt dan de lokale en nationale oriëntatie van de politie. De vraag is of dit door de huidige veiligheidsontwikkelingen nog gerechtvaardigd is. In het bijzonder de vervloeiing van binnenlandse en buitenlandse veiligheid roept de vraag op of een organisatorisch onderscheid tussen binnen- en buitenland nog voldoet. Wat betekent dit voor (post)conflictregio's? Voor de opbouw van nieuwe democratieën? Hebben private organisaties hier al dan niet een plaats in? Daarom wordt deze vervloeiing in dit Cahier geduid en worden de consequenties daarvan voor de politie beschouwd. In zijn bijdrage aan dit feestnummer vergeleek **Timo Kansil**, hoofd Beleidsontwikkeling Korps Nationale Politie, dit nummer met nr. 16 “Policing in Europe” (zie eerder) onder de titel “Een grenzeloos perspectief”.

Politiegeschiedenis

Het *Cahier Politiestudies* nr. 45 verscheen in december 2017, onder de titel “Herinneren en vergeten in de Politie”. Het kwam tot stand onder het gasteditoriaat van Guus Meershoek, Margo De Koster en Paul Ponsaers. De redactie vroeg **Guus Meershoek**, lector Politiegeschiedenis aan de Nederlandse Politieacademie, een bijdrage te wijden in dit feestnummer aan het belang van de geschiedenis van de politie, getiteld “Politiegeschiedenis: meer dan een beetje zand in de vergeetmachine?”. Het is een bijzonder persoonlijke, eerlijke en openhartige bijdrage geworden, waarin de auteur ingaat op de dilemma's waarmee de historicus wordt geconfronteerd wanneer hij wil bijdragen aan de geschiedenis van de politie. Het lijkt eenvoudig: voorbijgebeurtenissen waarheidsgetrouw reconstrueren en het ontstaan van het bestudeerde fenomeen overtuigend verklaren, in de hoop zo de kennis van en het inzicht in het verleden te vergroten. Problematisch is echter het historisch besef van de politie als instituut. Bij die opgave bevindt een historicus zich in een andere positie dan in de kring van vakgenoten. Tegenover de politie staat hij of zij niet als gelijke partij. Ook al betreft het gebeurtenissen in een ver verleden, de politie meent al snel zelf voorwerp van onderzoek te zijn en zet zich schrap. Die afwerende houding valt de politie gemakkelijk omdat in de organisatie kennis van het verleden ronduit nutteloos wordt gevonden. Als je vasthoudend bent als historicus, leidt dat vooral bij politiemangers tot meer dan onverschilligheid, eerder op onwil om kennis te nemen van het eigen verleden. Die berust op de overtuiging dat een breder gedeelde kennis van het eigen verleden de eigen handelingsvrijheid bedreigt. Nochtans helpt een goede kennis van de geschiedenis om kritisch naar het eigen optreden te kijken, om zich voor te stellen wat de consequenties van eigen interventies kunnen zijn en sterkt zo het eigen verantwoordelijkheidsbesef en rechtstatelijk bewustzijn. Geschiedenis is voor de politie van waarde juist doordat het geen recepten biedt maar een spiegel is waarin politiemensen zich deels kunnen herkennen en tegelijk de bredere context van het beschreven politiewerk kunnen zien en zo aangespoord worden hun eigen optreden in een breder perspectief te plaatsen.

In Cahier nr. 46 “Dienstverlening door de politie”, uitgegeven in februari 2018, met Lodewijk Gunther Moor, Elke Devroe, Tom van den Broeck en Antoinette Verhage als gasteditoren, wordt een van oudsher belangrijke taak van de politie van naderbij bekeken. Hier stond de vraag centraal wat de actuele betekenis van dienstverlening door de politie is. Het gaat daarbij om dienstverlening in brede zin: het in ontvangst nemen van meldingen, het opnemen van aangiften, het verschaffen van informatie, maar ook het verlenen van allerlei soorten hulp aan burgers. Omarmt de politie dienstverlening nog wel als een essentieel element van haar werkzaamheden? Klopt het dat bij de politie de neiging bestaat om de afstand tot burgers te vergroten? Wat zijn de gevolgen van het verminderen van face-to-face contacten tussen burgers en politie voor de dienstverlening? Brengt dit een verschraving van de informatie die de politie tot haar beschikking heeft met zich mee? Of getuigt het via internet stroomlijnen van contactmomenten juist van inzicht in de huidige verhoudingen tussen overheid en burgers? Wat zijn effecten van de multichannelstrategie in Nederland waarbij de politie erop aanstuurt de contacten met burgers vooral via internet te laten lopen? Is het verstandig dat de Belgische politie dit voorbeeld volgt?

Glocalisering

In het Cahier nr. 47 inzake “Glocalisering” (een samentrekking van globaal en lokaal) stonden nieuwe en complexe veiligheids- en openbare orde vraagstukken centraal. Het nummer verscheen in 2018. Als gasteditoren traden Arjen Schmidt, Timo Kansil, Paul Ponsaers en Willy Bruggeman op. De redactie vroeg **Willy Bruggeman**, voorzitter van de federale politieraad in België, als auteur om in dit feestnummer te reflecteren over “Internationalisering”. Bruggeman ziet grote mondiale maatschappelijke veranderingen: de toegenomen internationale mobiliteit van mensen, goederen, geld, informatie en ideeën, en een toenemende afhankelijkheid van het internet en andere nieuwe communicatietechnologieën. Hierdoor krijgt gebiedgebonden of gemeenschapsgerichte politie dan ook per definitie een ‘glocaal’ karakter. De politie heeft frequent te maken met allerlei grensoverschrijdende thema’s en processen met lokale gevolgen. Mondiale vraagstukken zoals terrorisme, migratiestromen en financiële ontwikkelingen hebben grote effecten op lokaal niveau. Politie moet streven naar een inclusieve in plaats van exclusieve benadering, waarbij alle burgers gelijke rechten hebben en een gelijkwaardige politiezorg aangeboden moeten krijgen. Daarop is de politie te weinig voorbereid. Politie moet een meer wendbare organisatievorm krijgen, waarbij middelen – zowel personeel, materieel en financiën – op een vlottere manier kunnen worden ingezet. Dat wordt in beleidsplannen nogal eens met de mond beleden, maar al te weinig in de praktijk doorgezet. Er is gebrek aan een efficiënte en eerlijke politie, een tekort aan vertrouwen van de bevolking, te weinig diversiteit, voorbijgestreefde vorming en schaarste aan permanente bijscholing. Mensenrechten naleven is geen passief gegeven: alle actoren en dus ook de politie moeten de aangegane mensenrechtenverbintenissen uitdragen in de internationale relaties die zij onderhouden en ontplooiën in het kader van hun internationaal beleid en handelen. De auteur doet een aantal aanbevelingen om te komen tot een “Community Policing 2.0”-concept.

Eén van de recentste Cahiers (september 2018), nr. 48, is “Evaluatie van de politie”. Het werd samengesteld door Elke Devroe, Noline Kop, Lex Cachet en Willy Bruggeman. In België werd de politie in 1998 hervormd (Wet op de Geïntegreerde Politie). Ruim tien jaar later verscheen het Panopticon libri-rapport “Tien jaar politiehervorming” met een

kritische academische reflectie over de verschillende onderdelen van de hervorming. Kon ze geslaagd genoemd worden of bleven bepaalde aspecten onderbelicht? Deze publicatie toonde aan dat werk gemaakt werd van de institutioneel-organisatorische aspecten, maar wel nog werk op de plank lag voor aspecten als maatschappelijke inbedding, de bredere contacten met het maatschappelijk middenveld, de academische wereld en de burger. Ook Nederland kende een ingrijpende hervorming. Politie werd geherstructureerd tot één korps, met één stuurman en slechts tien eenheden. Enkele wetenschappelijke onderzoeken toonden aan dat de positie van de wijkagent werd uitgehold en men moet blijven waken over belangrijke COP-principes als maatschappelijke inbedding, *accountability* en *empowerment*. In dit Cahier werd zowel de Belgische als de Nederlandse politiehervorming onder de loep genomen vanuit diverse uitgangspunten. Verschillende thema's komen hier aan bod, zoals de COP-werking, de noodzaak aan objectieve evaluatie-instrumenten, professionalisering/professionaliteit van de politie en een visie voor de politie van de toekomst.

Politieonderwijs

Nadat in nr. 2 en nr. 22 van de *Cahiers Politiestudies* aandacht werd besteed aan het Politieonderwijs, werd deze interesse geactualiseerd in Cahier **nr. 49** onder de titel "Opleiding en onderwijs van de politie" (december 2018), onder het gasteditorschap van Sofie De Kimpe, Eddy Van Daele, Henk Huisjes en Annika Smit. Voor dit feestnummer vroegen we **Marc Bloeyaert**, voormalig directeur West-Vlaamse Politieschool, hierover te reflecteren, onder de titel "Permanente bezorgdheid voor een kwalitatief hoogstaand politieonderwijs". De auteur gaat uit van de vaststelling dat zich in de recente geschiedenis van het politieonderwijs in België twee fundamentele veranderingen voordeden: enerzijds de organisatorische herpositionering van alle politieonderwijs naar aanleiding van de politiehervorming, anderzijds de invoering van het Europees kwalificatiekader in het regulier onderwijs. De politiehervorming (2002) bracht alle politieonderwijs onder bij de federale politie. Werd de kans aangegrepen om het politieonderwijs te positioneren in een samenwerkingsrelatie tot het regulier en overig veiligheidsonderwijs? De auteur stelt vast dat de impact van beroepsculturele elementen, stereotiepe opvattingen, interne en externe niet altijd aanwijsbare weerstanden bij personen en organisaties, enz., niet alleen een vertragend maar ook een verlamdend effect hebben gehad en leidde tot een ontwikkelingsstilstand. De huidige expliciete keuze van de verantwoordelijke minister blijkt de beste garantie om fundamentele veranderingen in het politieonderwijs te kunnen realiseren. Maar het uitbesteden aan de politieorganisatie, die zelf niet bepaald vragende partij is, lijkt geen goede keuze. Niet uit handen geven, zélf het initiatief nemen en de regie in eigen handen houden wél. Het verdient aanbeveling dat de toekomst van het politieonderwijs het voorwerp wordt van een goed onderbouwd meerjarenplan dat met inbreng van interne en externe partners tot stand komt.

3. Reflecties over "de essentie van politiewerk"

De bestuurlijke kijk

De redactie vroeg **Pieter Broertjes**, burgemeester van Hilversum, te reflecteren over het politiewerk in zijn gemeente. Hij doet dat ongezouten in zijn bijdrage "De rek is eruit. Over de rol van de (nationale) politie in een samenleving op drift". De bijdrage van Broertjes is een noodkreet: "De politie verzuip". De politie is een natuurlijke

samenwerkingspartner van de gemeente, de spil in het veiligheidsbeleid van de burgemeester. Toch is er nood aan meer verbinding. Verbinding tussen burgemeesters en wethouders Zorg en Jeugd en verbinding tussen het Openbaar Ministerie en het openbaar bestuur. Op niveau van de uitvoering piept en kraakt het aan alle kanten. In Hilversum is slechts 26% tevreden over het totale functioneren van de politie in de buurt (1 op de 4). Er heerst een vertrouwenscrisis. Vaak komt men maar net toe aan het uitvoeren van de kerntaken, laat staan dat er tijd, formatie en geld is voor het uitvoeren van extra activiteiten. Bijna niemand kent de wijkagent. Het resultaat van de schaarste is dat men gedwongen is een reactief veiligheidsbeleid te voeren, in plaats van een proactief beleid. Er bestaat een te grote discrepantie tussen de beleidslogica (systeemwereld) en de uitvoeringspraktijk. Er heerst een cultuur die leidt tot middelmatigheid, gezapigheid en onverschilligheid. De positie van de wijkagent moet de komende jaren veranderen. Wijkagenten moeten meer ruimte krijgen om zichtbaar in hun wijk te zijn. De gemeente heeft de politie hard nodig. De schaarste wordt nu opgevuld met noodconstructies zoals meer boa's en extra bevoegdheden voor gemeentelijke handhavers. Boa's dreigen de nieuwe gemeentepolitie te worden en dat is niet de juiste weg. De politie is geen leger dat vanuit Den Haag moet worden aangestuurd.

Het gezichtspunt van het OM

De redactie van de *Cahiers Politiestudies* verzocht **Gerrit van der Burg**, voorzitter van het College van procureurs-generaal in Nederland, en **Peter Klerks**, raadsadviseur bij het Parket-Generaal en docent bij de Politieacademie, in te gaan op de essentie van politiewerk vanuit het perspectief van het Nederlandse Openbaar Ministerie (OM), gebruikmakend van de bijdragen die ter zake verschenen in voorgaande Cahiers. De auteurs schreven de bijdrage "Essentie van politiewerk: visie van het Openbaar Ministerie". De auteurs herinneren eraan dat het in wezen gaat om drie kerntaken: de handhaving van de openbare orde en binnenlandse veiligheid, het verlenen van noodhulp en de generieke opsporingstaak in het kader van de strafrechtelijke handhaving van de rechtsorde. Ze stellen vast dat het gaat om een complexe materie die wordt beïnvloed door een grote maatschappelijke dynamiek. Niettemin concentreren zij zich in hun bijdrage op de opsporing. Zij stellen vast dat sinds de jaren tachtig met enige regelmaat de "kerntakendiscussie" opduikt. Zij waarschuwen voor een politiecentrische benadering en benadrukken dat hierbij de samenleving als vertrekpunt dient genomen te worden. Een aantal nieuwe trends dient echter in rekening gebracht te worden. Meer dan ooit moet de politie achter de voordeur kunnen reiken om slachtoffers te kunnen helpen en strafbare feiten vast te stellen. Ook in de strijd tegen ondermijning moeten vergaande middelen en bevoegdheden kunnen worden ingezet. De rechtshandhaving mag niet door mondialisering en technologisering op achterstand komen. Dit noopt ertoe dat het coördinatiemechanisme voor overheidsbeleid evolueert van traditionele hiërarchische sturing naar marktsturing en netwerksturing. Als de reguliere politie de urgente problemen niet langer de baas kan, zou er gedacht kunnen worden aan goeddoordachte contracten in publiek-private samenwerking (PPS), op voorwaarde dat er een duidelijke grens blijft tot waar burgeropsporing mag gaan. De politie zou, wat financieel-economische criminaliteit betreft, bij een nieuwe arbeidsdeling vooral kunnen inzetten op het opsporen van beroepscriminelen. De auteurs benadrukken wel dat het OM steeds, vanuit de gezagsrol over de opsporing, de rechtsstatelijke kwaliteit moet kunnen waarborgen. Wanneer andere manieren van financieel opsporen wenselijk zijn, zal *insourcing* van opsporingsexpertise uiteindelijk de enige oplossing blijken.

De aanpak van complexe problemen, zoals cybercrime, vraagt om nieuwe manieren van organiseren. Daarvoor zijn een gezamenlijk doel en een gedeeld probleembegrip, interdisciplinaire samenwerking en groot onderling vertrouwen vereist. Daarvoor is een cultuurverandering nodig die het klassieke, op *efficiency* gerichte bevels- en controlesysteem kan omvormen tot een 21ste-eeuwse netwerkorganisatie. Er zal niet minder *policing* komen, maar wel met andere 'dienders'. De organisatie dient flexibeler, hybride en samenwerkend te ontwikkelen vanuit netwerksturing, waarbij ook het magistratelijk gezag op een nieuwe wijze wordt ingevuld.

Een gelijkaardige vraag heeft de redactie gesteld aan een Belgische parketmagistraat, met name **Frank Schuermans**, lid van het Controleorgaan op de Politie Informatie, lid van de Gegevensbeschermingsautoriteit, advocaat-generaal in Gent en praktijk-assistent strafrechtelijk beleid Universiteit Gent (Institute for International Research on Criminal Policy, Faculteit Recht en Criminologie). Hij schreef voor dit feestnummer de bijdrage "Markante evoluties bij politie- en strafvorderingswerk gezien door de bril van een parketmagistraat". Hij beklemtoont dat sedert het aantreden van de regering-Michel er zich een ware tsunami aan nieuwe en ingrijpende regelgeving en veranderingsprocessen heeft voorgedaan in België en dat hij vaststelt dat vele praktijkmensen het gevoel hebben het allemaal niet meer te kunnen behappen. Eén van de meest markante evoluties in de handhaving waarmee het Openbaar Ministerie wordt geconfronteerd, althans in Vlaanderen, is de sterke roep naar bestuurlijke handhaving. Daar waar het OM er als organisatie positief tegenover staat, althans onder bepaalde voorwaarden en binnen bepaalde grenzen, moet worden vastgesteld dat grote waakzaamheid is geboden om niet te verglijden naar een ongemeen complex handhavingssysteem die op gespannen voet zou komen te staan met belangrijke grondrechten. Een belangrijk neveneffect is de onvermijdelijke capaciteitsimpact voor de politie met als corollarium het node moeten investeren in niet-essentieel politiewerk. Hij besluit dan ook dat het absorptievermogen van magistraten en politieambtenaren bereikt is. De emmer is vol en de veranderingsmoeheid zeer groot. Er is absoluut nood aan stabiliteit.

Wetenschappelijke inkijk

Ook aan bestuurskundige **Lex Cachet**, van de Erasmus Universiteit Rotterdam, vroeg de redactie te reflecteren over de essentie van politiewerk. Hij schreef "Politiewerk. Over essentie in meervoud". Hij beklemtoont dat politiewerk veelvormig, complex en veranderlijk is, en dat daarom praten over "de" essentie van politiewerk weinig zinvol is. Hij stelt vast dat het een misverstand is te denken dat politie als eerste verantwoordelijk is voor het min of meer vreedzaam en ordelijk bij elkaar houden van onze samenleving. Voor Cachet is politiewerk eerder tweede- of zelfs derdelijnszorg, een laatste redmiddel, hoewel in onze (post)moderne samenleving formele controle aan belang wint. Derdelijns wil overigens allerm minst zeggen onbelangrijk. En toch biedt politie geen fundamentele oplossing aan de voorkant van problemen, wel een belangrijke en onmisbare reddingsboei aan de achterkant. Uiteindelijk benoemt de auteur drie essenties in meervoud van politiewerk: doorzettingmacht, laatste redmiddel en de strijd tegen afwijkend gedrag. Geen van deze essenties is belangrijker dan de andere. Niet de feitelijke effectiviteit is essentieel, wel de symbolische rol en aanwezigheid van de politie. De auteur is scherp voor de laatste politiereorganisatie in Nederland. Gebrek aan visie leidt ertoe dat de bestelwijziging gezien wordt als "vooral een beheersmatige reorganisatie".

Ook **Piet van Reenen**, voormalig politieman en onderzoeker, tevens voormalig directeur van de Politieacademie en hoogleraar Politie en Mensenrechten, werd door de redactie aangezocht om een bijdrage te leveren aan dit feestnummer. Hij doet in “De essentie van politiewerk. Een essay” een erg persoonlijke en consequente bijdrage aan de discussie. Met de vraag naar de essentie van het politiewerk opent van Reenen zijn bijdrage. Die vraag zet aan om een keuze te maken tussen idealen en werkelijkheid, tussen moraliteit en machtsbehoefte, tussen politieke wetenschap, geschiedenis, recht en morele noties. Hij stelt vast dat er in elke tijd dominante probleemvelden zijn waar de politie zich op werpt, die als het ware op dat moment haar bestaansrecht zijn. Van Reenen poogt in die veranderlijkheid lange golven te onderscheiden. Hij ziet er twee. De eerste is een morele opvatting over een fatsoenlijke, bescheiden, praktische, humane en gematigde politie. En dat is een variant op de redelijkheid, gematigdheid en proportionaliteit die je in het recht als eis voor politieoptreden tegenkomt. Op de tweede plaats is er het vraagstuk van de dwangmacht. Van Reenen verwijst in dit verband naar Weber en Hobbes om te herinneren aan het monopolie van legitiem fysiek geweld. De angst voor het ongecontroleerde private geweld en de gruwelijke onbeheersbaarheid ervan rechtvaardigt staten om het private geweld op zijn minst onder controle te houden. De formulering van de essentie van de politie vanuit haar machtsrol, als uitvoerder van de geweldsrechten van de overheid, koppelt haar aan politieke macht en aan politieke overheden. Van Reenen besluit met vast te stellen dat de essentie van politiewerk verandert met de tijd, tijdelijke brandpunten van politiewerk, de korte golven zou je kunnen zeggen. De lange golven bewegen zich tussen twee kusten: moraliteit en dwangmacht. Moraliteit en dwangmacht worden hier als essenties van de politie tegenover elkaar gezet. De politie schuift op naar meer drang en dwang en minder moraliteit. Dat vraagt om een systematische aandacht van het politieke bestuur op landelijk en eventueel op lokaal niveau voor de legitimiteitseffecten van haar beslissingen en haar handelen ten aanzien van de politie.

Zienswijze van de politie zelf

De redactie nodigde ook een Belgisch korpschef, **Mark Crispel**, hoofdcommissaris van Politie, Korpschef politiezone Zennevallei, uit om te reflecteren over de essentie van politiewerk. Hij schreef voor dit feestnummer “Passie is de essentie van politiewerk”, een bijdrage recht uit het hart, een erg persoonlijk stuk. Hij verhaalt hoe hij de politie koos als werkomgeving: “Ik wilde graag het algemeen belang dienen.” Hij schrijft dat het vooral de *passie* is, de drive en gedrevenheid, die hem deze keuze deed maken. Er zijn weinig organisaties die zoveel verschillende functies kunnen aanbieden als de politie. Passie omdat je het mee mogelijk hebt gemaakt dat mensen en organisaties hun recht tot vergaderen en organiseren hebben kunnen uitoefenen, en dat burgers de basispolitiezorg krijgen waar ze recht op hebben. Passie om meer dan 38 uur per week te mogen werken en om af en toe eens een verlofdag te laten vallen. Passie om idealistisch en soms wat naïef voort te werken voor het algemeen belang, door te blijven geloven in mensen. Kortom, passie is essentieel voor de politie. Passie om politiewerk graag te doen en te blijven doen. Het gaat om maatschappelijke dienstverlening met aandacht voor de rechten en plichten van elke burger. De kwaliteit van dat precair evenwicht tussen al die verschillende taken en invalshoeken bewaken en borgen is nu net de essentie van politiewerk. Je moet als politie enerzijds het algemeen belang dienen en anderzijds heb je een zeer maatgerichte maatschappelijk verantwoorde taak, gericht op de individuele burger. Die taken combineren en elke dag met inzet, enthousiasme en passie aan de slag gaan, dat is de essentie van politiewerk.

De redactie nodigde eveneens een Nederlands politiechef, **Frank Paauw** (Rotterdam), uit om na te denken over de essentie van politiewerk. Hij schreef “Over de essentie van hedendaags politiewerk in Rotterdam”, opnieuw een erg persoonlijk verhaal. Volgens Paauw vereist hedendaags politiewerk in een diverse stad als Rotterdam van collega’s onder meer het vermogen om te kunnen schakelen tussen situaties, om overzicht te behouden en situationeel overzicht te creëren. Politiewerk vraagt kennis van bevoegdheden en procedures, communicatieve vaardigheden en flexibiliteit in handelen. Soms is het optreden een beetje theater, soms is het dodelijke ernst. De interactie met burgers, al dan niet in de dynamiek van een groep gecombineerd met spanning, vergt niet alleen het kunnen omgaan met hun emoties en druk en dreiging, maar tegelijkertijd ook het beheersen van de eigen gevoelens. Naast betrokkenheid vereist het werk emotionele distantie van de soms schrijnende, schokkende of knotsgekke situaties die politiemensen meemaken, of van de wijze waarop ze zelf bejegend worden, om professioneel te kunnen blijven optreden. Meer nog is een hoge mate van zelfregulering noodzakelijk om ook in die situaties onder spanning de juiste keuzes te blijven maken. Een dergelijk staaltje van balanceren kan een politiemens alleen uitvoeren als hij of zij zelf ook in balans is en in verbinding met zichzelf. Politiewerk is in grote mate het werken aan verbinding en vertrouwen. Paauw besluit dat politiewerk in Rotterdam dan al veeleisend mag zijn, maar het is ook het mooiste vak ter wereld.